

PAPER DETAILS

TITLE: Türkiye'de Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nın Uygulanabilirliğinin Alan Öğretmenleri Tarafından Değerlendirilmesi

AUTHORS: Nagihan Uysal,Sevda Ceylan Dadakoglu

PAGES: 1349-1383

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3668100>

Türkiye’de Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı’nın Uygulanabilirliğinin Alan Öğretmenleri Tarafından Değerlendirilmesi*

Evaluation of the Applicability of the Visual Arts Course Curriculum in Türkiye by Branch Teachers

Nagihan Uysal, Sevda Ceylan-Dadakoğlu

Yazar Bilgileri	ÖZ
Nagihan Uysal Öğr. Gör. Dr., Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Resim-iş Eğitimi, nagihanuysal@gazi.edu.tr	Bu araştırmada, Anadolu liselerinde uygulanan Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı’nın uygulanabilirliği (uygulanmakta zorlanılabilecek kazanımlar) belirlenmeye çalışılmıştır. Bu amaçla Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı’nın öğrenciye aktarılan ve aktarılamayan kazanımları, programın uygulanmasını zorlaştıran nedenler alan öğretmenleri tarafından değerlendirilmiştir. Görsel sanatlar dersinde yaşanan sorunların öğretim programındaki sorunlardan kaynaklanabileceği düşüncesi çalışmaya yön veren temel problem olmuştur. Bu araştırmada 9., 10., 11. ve 12. sınıf kazanımlarından oluşan ve açık uçlu soruları da içeren çevrim içi bir veri toplama aracı uygulanmıştır. Anketten elde edilen veriler yüzdeler üzerinden yorumlanmıştır. Açık uçlu soru ise içerik analizi ile çözümlenmiştir. Bulgular incelendiğinde her sınıf düzeyinde en az üç kazanımın işlenemediği veya işlenmekte zorlanıldığı görülmüştür. Katılımcıların belirtmiş olduğu işlenemeyen kazanımların nedenleri şu şekildedir: Öğrenci tutumları (hazır bulunuşluk, motivasyon, ilgisizlik, önemsememek, yeteneksizlik), fiziksel sorunlar (atölye, materyal, sınıf mevcudu), uygulama zorlukları (TYT/AYT, 12. sınıflarda derslerin işlenememesi, Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı’nın teorik ve pratikte zorlayıcı olması, yıl sonu sergi zorunlulukları ve dersin itibarsızlaştırılması), ders saatlerinin yetersizliği, öğretmen yeterlilikleri. Bu araştırmanın bulgu ve sonuçlarının Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı’nın iyileştirilmesi konusunda alan uzmanlarına yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Makale Bilgileri	ABSTRACT
Anahtar Kelimeler Görsel sanatlar eğitimi Eğitim Öğretim programı	In this research, it was tried to determine the applicability of the Visual Arts Course Curriculum (learning outcomes that are difficult to implement) implemented in Anatolian high schools. For this purpose, the learning outcomes of the Visual Arts Course Curriculum that can and cannot be transferred to the student and the reasons that make the implementation of the curriculum difficult were evaluated by the branch teachers. The idea that the problems experienced in the Visual Arts course may be due to the problems in the curriculum was the main problem that guided the study.
Keywords Visual arts education Education Curriculum	In this research, an online data collection tool consisting of 9 th , 10 th , 11 th and 12 th grade learning outcomes and open-ended questions was applied. The data obtained from the survey was interpreted in terms of percentages. Open-ended questions were analyzed with content analysis. When the findings were examined, it was seen that at least three outcomes could not be covered or were difficult to cover at each grade level. Some of the reasons for the unachievable learning outcomes stated by the participants were as follows: student attitudes (readiness, motivation, indifference, lack of interest, incompetence), physical problems (workshop, materials, class size), implementation difficulties (university exams such as TYT/AYT, inability to teach courses in 12 th grades, Visual Arts Course Curriculum challenging in theory and practice, end-of-year exhibition obligations and discrediting the course), insufficiency of lesson hours, teacher qualifications. It is thought that the findings and results of this research will help branch experts in improving the Visual Arts Course Curriculum.
Makale Geçmişi Geliş: 18.01.2024 Kabul: 04.08.2024	

*Bu araştırmanın bir kısmı, 4-8 Eylül 2023 tarihlerinde gerçekleştirilen INSEA Dünya Kongresi’nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

Makale Türü	Araştırma
Önerilen Atıf	Uysal, N. & Ceylan-Dadakoğlu, S. (2024). Türkiye’de Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı’nın uygulanabilirliğinin alan öğretmenleri tarafından değerlendirilmesi. <i>TEBD</i> , 22(2), 1349-1383. https://doi.org/10.37217/tebd.1421709

Giriş

Program (curriculum) ifadesinin kökeninin Latinceye dayandığı ve anlamının işleyiş-ders işleyişi olduğu bilinmektedir (Eisner, 1994). Pratt'a (1994) göre öğrenme ve öğretme sürecinin ilerlemesi için yapılan plan öğretim programı olarak tanımlanmaktadır. Marsh (1997) ise öğretim programını okul rehberliğinde öğrencilerin kazanması gereken becerileri içeren bir plan olarak ifade etmektedir. Herhangi bir eğitim-öğretim sürecinin temelinde öğretim programı yer almaktadır. Dünyada eğitim alanında en çok üzerinde çalışılan konulardan (Su, 2012) olan öğretim programları; öğrenci profilleri, teknolojik ilerlemeler, öğrenme-öğretme yaklaşımlarındaki yenilikler gibi değişkenleri dikkate alarak eğitim-öğretim süreçlerini planlamaktadır (Karıp, 2019). Öğretim programları her branş için özel olarak planlanan; hedefler, içerik, eğitim-öğretim faaliyetleri ve ölçme-değerlendirmeyi kapsayan bölümlerden oluşmaktadır (Çelik, 2006; Demirel ve Kaya, 2012; Yurdakal, 2019). Öğretim programının ilk çıkış noktası hedeflerdir. İç ve dış etmenlerden gelen toplumsal ve bireysel ihtiyaçlar programların temel hedeflerini oluşturmaktadır (Yurdakal, 2019). Hedefler, planlanmış yaşantılar yoluyla bireye kazandırılması istenen özelliklerdir (Şener vd., 2023). İçerik, hedeflerin hangi konular ile öğretileceğine yönelik olan kısımdır. Belirlenmiş olan hedeflere ulaşılabilmesi için oluşturulacak içeriğin belirlenmesinde ise; bireye hangi konuların kullanılarak hangi bilgilerin aktarılacağı ve aktarılan bu bilgilerin nasıl düzenleneceği konuları öne çıkmaktadır (Çağlayan ve Kıratlı, 2017; Yurdakal, 2019). Öğrencilere istendik davranışların kazandırılmasını sağlayan süreç boyutu, programın eğitim-öğretim faaliyetlerini ifade etmektedir ve "Nasıl öğretilim?" sorusunu cevaplamaya yöneliktir (Şener vd., 2023). Belirlenen hedeflere ulaşıp ulaşılmadığını ortaya koyabilmek için kullanılan ölçme ve değerlendirme aşaması ise öğretim programının son basamağı olarak değerlendirilmektedir (Yurdakal, 2019). Bu dört bileşenden oluşan öğretim programları branşlar bazında, somut gerçeklikle kavramlar, amaçlar, hedefler ve beklentiler arasında bir ilişki kurmaktadır (Ünsal ve Bakar, 2022). Bu dört bileşenin Görsel Sanatlar Eğitimi alanındaki etkisini irdelemek için Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'na ilişkin sorunların doğrudan etkilediği öğretmenlerin görüşleri araştırma sürecinde belirleyici olmuştur. Dolayısıyla öğretmenlerin Görsel Sanatlar Öğretim Programı'nı ne kadar uygulayabildikleri araştırmanın çıkış noktasını oluşturmuştur. Bu çerçevede bu araştırma Ortaöğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı çerçevesinde yürütüldüğünden programa genel bir bakış yerinde olacaktır.

Öğretim Programının Görsel Sanatlar Eğitimi Aktarmadaki Önemi

Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından hazırlanan öğretim programlarında yer alan kazanımlar daima belirli amaçlar çerçevesinde hazırlanmaktadır. Ortaöğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı ile öğrencilerin; sanatı evrensel değerler doğrultusunda öğrenmiş, üreten ve izleyen, kendi toplumunun kültürel değerlerini benimsemiş, farklı toplumların kültürel değerlerine saygı duyan, her zaman sanatı anlayan ve anlamlandıran bireyler olarak yetiştirmeleri amaçlanmaktadır.

Ortaöğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nda özel amaçlar şu şekilde belirtilmiştir (MEB, 2018):

1. Sanat hakkında bilgi sahibi olması,
2. Sanat uygulamaları hakkında bilgi sahibi olması,
3. Geleneksel ve çağdaş malzemeleri kullanarak özgün ürünler oluşturması,
4. Sanatın elemanlarını, prensiplerini kavraması ve bunları çalışmalarında kullanması,
5. Sanat eğitimi uygulamaları yoluyla estetik duyarlılık kazanması,
6. Gözlem yaparak gerçekleştireceği çalışmalar doğrultusunda görsel algısını geliştirmesi,
7. Hayal gücünü çalışmalarına yansıtması,
8. Görsel sanatlar ile ilgili temel terim, teknik ve yöntemleri kullanma becerileri kazanması,
9. Duygu, düşünce ve izlenimlerini özgün sanatsal tasarımlara dönüştürerek kendisini sanat yolu ile ifade etmesi,
10. Sanatın insanlık tarihine katkılarını bilen, evrensel düşünceye sahip bir birey olarak toplumların gelişiminde güzel sanatların yerini ve önemini kavraması,
11. Farklı tekniklerin getireceği anlatım zenginliğinin bilinciyle yenilikleri takip etmesi ve sanatsal çalışmalarında teknolojik olanaklardan yararlanması,
12. Sanat yapıtlarını, betimleme, çözümleme, yorumlama, yargılama yöntemleri ile değerlendirmesi,
13. Doğayı seven, çevreye duyarlı, insan haklarına saygılı, milli ve manevi değerleri evrensel bir bakış açısı ile değerlendirebilen bir kişiliğe sahip olması,
14. İş sağlığı ve güvenliğine yönelik önlemler alınmasının önemini kavranması amaçlanmaktadır (s.11).

Buna göre öğretim programının amaçlarının, görsel sanatlar öğretiminin hedeflerini çok iyi bir şekilde ele aldığı görülmektedir. Hiç kuşkusuz, bir programın amaçlarına ulaşabilmesi, amaçları doğrudan dikkate alan, amaçlarla uyumlu, etkili kazanımlar ve öğrenme-öğretme süreçleriyle mümkün olabilir.

Ortaöğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı

Okul öncesi eğitimden yükseköğretime kadar geçen süreçte birbirini tamamlayan kazanımlarla öğretim programları hazırlanmaktadır. Öğretim programları, 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanununun 2. maddesinde ifade edilen “Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları” ile “Türk Millî Eğitiminin Temel İlkeleri” esas alınarak hazırlanmıştır (MEB, 2018). Buna göre özgüveni gelişmiş, kendini ifade edebilen, ülkesini seven, ülkesinin değerlerine bağlı, sanat ve bilimde yüksek seviyelere erişebilen bireyler yetiştirmek hedeflenmektedir. Programın perspektifi ise, güncel, çağı takip eden, gelişime açık, hayat becerisi kazandırabilecek bir açılım kazandırmak olmuştur. Öğretim programının perspektifini oluşturan ilkelerin toplamı, değerler olarak belirlenmiştir. Bu doğrultuda, ruhsal, bedensel ve bilişsel olarak gelişmiş bireyler yetiştirmek temel alınmıştır.

Ortaöğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı 2018 yılında güncellenmiştir. Buna göre programda “Sanat Eleştirisi ve Estetik”, “Kültürel Miras”, “Görsel Sanatlarda Biçimlendirme” olarak üç öğrenme alanı ve her bir öğrenme alanına ilişkin kazanımlar belirlenmiştir. Öğretim programında 9. sınıflarda 46, 10. sınıflarda 28, 11. sınıflarda 20 ve 12. sınıflarda 25 olmak üzere toplam 119 kazanım yer almaktadır. Öğrenme alanları kapsamında yıllık plan hazırlanırken öğretim programındaki 9., 10., 11. ve 12. sınıf düzeyinde bütün kazanımların en az bir kez kullanılması ve öğrenme alanları birleştirilerek kazanım zenginliği sağlanarak ders planı hazırlanması hedeflenmektedir (MEB, 2018).

2018 ve 2019 eğitim öğretim yılları itibarı ile tüm sınıf seviyesinde uygulanmaya başlayan Görsel Sanatlar Öğretim Programı, öğrenci merkezli bir yaklaşımla öğrenme sürecinde öğrencinin aktif olduğu, kendi öğrenmelerini yönetmesini amaçlayan, öğretmenlerin ise bu süreci yönlendirmelerini ve rehberlik etmelerini sağlayan, dersler arası disiplinleri dikkate alan süreç odaklı bir anlayışla geliştirilmeye çalışılmıştır (Akşahin, 2022). Ortaöğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nın özel amaçları incelendiğinde bireyin; sanat ve uygulamaları hakkında bilgiye sahip, sanat malzemelerini kullanarak özgün ürünler oluşturma bilen, estetik ve görsel algısını geliştirerek hayal gücünü çalışmalarına yansıtan, sanatla ilgili bilgi-yöntemleri kazanan, sanatta farklı teknikleri kullanabilen, sanat yapıtlarını değerlendirebilen, evrensel bakış açısı ile milli ve manevi değerleri değerlendirebilen ve iş sağlığı ve güvenliğinin önemini kavrayan birey yetiştirilmesi olarak belirlenmiştir (Çoban ve Erkuzu, 2018). Bu kapsamda, Ortaöğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı öğrenme alanları ve özel amaçları ile de bütünleşmektedir. Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı ile öğrencilerin görsel sanatlar alanındaki güncel gelişmeleri takip etmesi, başkaları ile iletişimde Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanması; yaşadığı çevreye duyarlı olması, girişimcilik becerisi geliştirebileceği kültür ve sanat etkinliklerine (sergi, müze gezisi gibi) katılması gibi sosyal yeterlilik ve becerilerinin geliştirilmesi hedeflenmektedir (MEB, 2018). Ayrıca alana özgü beceriler (algılama analiz etme, bilişim teknolojilerini kullanma değerlendirme, çok yönlü düşünme eleştirel düşünme, el-göz-beyin koordinasyonunu sağlam estetik duyarlılık, görsel okuryazarlık kültürel miras, sanatsal etik öz farkındalık, tasarım medya okuryazarlığı, gözlem yapma malzeme kullanma, sentez, yaratıcı düşünme) ile öğrencilerin duygu, düşünce ve izlenimlerini özgün sanatsal tasarımlara dönüştürmeleri beklenmektedir (MEB, 2018). Eğitim programı öğeleri arasındaki bağlantı göz önünde bulundurulduğunda, görsel sanatlar eğitiminde kullanılan yöntemler ve tekniklerin alanın özelliklerine göre süreç içinde değişime uğradığı ya da alana özgü farklı yöntem ve tekniklerin bulunup öğretimde uygulandığı bilinmektedir. Görsel sanatlar eğitiminin temel amaçlarından olan ifade etme, yaratıcılık ve hayal gücü gibi bazı temel amaçları değerlendirmek görsel sanatlarda ölçme ve değerlendirmenin zorlukları arasındadır. (Çağlayan ve Kıratlı, 2017). Ayrıca sanatın özel yapısı, sanat derslerinin uygulama ağırlıklı olması, yaratıcılığın öznelliği, sanat eğitimi değerlendirmelerinde farklı yollar, yöntemler ve ölçüm araçları kullanılmasını gerektirmektedir. Bundan dolayı görsel sanatlar eğitiminde ölçme-değerlendirme süreci de alana özgü farklılıklar göstermektedir (Kırıçoğlu, 2015). Dolayısıyla ölçme ve değerlendirme sürecinde çeşitlilik ve esneklik anlayışıyla hareket edilmesi gerekmektedir. Öğretim programlarının bu açıdan yol gösterici olduğu düşünülmektedir (MEB, 2018). Öğretim programının esnekliği, öğretmenin alana ilişkin beceri ve yeterliliği, okul-veli iş birliği, öğrencinin hazırbulunuşluğu ve sosyo-kültürel özellikler, programın uygulayıcısı olan öğretmen de birleşerek programı ve programın uygulanabilirliğini doğrudan etkileyen etmenler bütünü oluşturmaktadır.

Ünver'e (2002) göre görsel sanatlar eğitimi ile kültürel değerlerimizi, sanatımızı sevdirebilir ve sanat bilinci kazandırabiliriz. Sanat toplumsal yaşamdan soyutlanamayacak bir kavram ve olgu olduğuna, toplumların kültür ve uygarlık düzeyi yetiştirdiği sanatçılar ve sanat eserleriyle ölçüldüğüne göre sanat eğitimi örgün eğitim içinde sorgulamak gereklidir. Bu durumda, sanatın toplumsal yaşamda yer edinmesi için sanat eğitiminin gereğince verilmesi gerekmektedir. Nitelikli bir sanat eğitimi; öğretim programlarının yeterliliğiyle paralel bir süreç izlemektedir. Görsel sanatlarda öğretimin hedeflere uygun, anlamlı ve etkin planlanması öğretimin gerçekleşmesinin anahtarıdır. Amaçlara göre seçilen konular, bu konuların belirli bir öğretim düzeni içinde sıralanması ve uygulamaya konması öğretimi istenen sonuca götürür (Kırısoğlu, 2015). Sanat eğitimi bireyi tüm yönleri ile kapsayan, özgün ve eleştirel düşünmesini sağlayan ve yaratıcılığını geliştiren hayat boyu süren bir süreçtir. Özsoy (2015) görsel sanatlar eğitiminin hedeflerini şöyle ifade etmiştir:

Çağdaş anlamda düzenlenmiş ve uygulanmakta olan görsel sanatlar eğitiminin hedefi, bugün artık sadece sanatçı yetiştirmekle ya da yaratıcılığın ne olduğu konusunda bir düşünce birliği olmadığından dolayıdır ki öğrencilerin yaratıcılığını ortaya çıkarmakla sınırlandırılmamaktadır. Bu eğitim, gelecekte Türkiye'nin ihtiyaç duyacağı sanattan tat alan, sanatı ve sanatçıyı takdir eden, kültürel araştırmalar yapan, sorunlara yaratıcı çözümler getiren, başkalarının olduğu kadar kendi sanatsal çalışmalarını da eleştirebilen, güzellik anlayışı, zevkleri ve beğenileri gelişmiş her türlü çirkinlik ve kirliliklerden rahatsızlık duyabilen, ince ruhlu, hoşgörülü, saygılı, empatik davranışlar sergileyebilen yurttaşları yetiştirebilmeyi hedeflemektedir (s. 146).

Okul çağında öğrencilerin estetik beğeni ve algı düzeylerinin gelişiminde görsel sanatlar eğitiminin katkısı bilinmektedir. Ortaöğretim döneminde birey olma yolunda ilerleyen gençlerin bilinçli ve öğretim programını her yönüyle uygulayan, çağı takip eden görsel sanatlar öğretmenlerine ihtiyaç duyduğu aşikardır. Bu nedenle bu araştırmada alan öğretmenlerinin görüşleri temel alınarak Ortaöğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nın uygulanabilirliği irdelenmiştir. Araştırmamızın amacı ve araştırma soruları aşağıdaki gibidir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada, Anadolu liselerinde uygulanan Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nın uygulanabilirliği belirlenmeye çalışılmıştır. Bu amacı gerçekleştirebilmek için şu sorulara cevap aramıştır.

1. Anadolu liselerinde görev yapan görsel sanatlar dersi öğretmenleri Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nda yer alan kazanımlardan hangilerini işlemekte zorlanmakta veya işlememektedir?
2. Anadolu liselerinde görev yapan görsel sanatlar dersi öğretmenleri Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nda yer alan kazanımların işlenememesinin veya eksik işlenmesinin sebebi olarak neyi görmektedir?

Yöntem

Araştırmanın Deseni

Bu araştırma karma araştırma yöntemiyle yürütülmüştür. Yıldırım ve Şimşek'e (2016) göre karma araştırma nitel ve nicel araştırma yöntemleri farklı iki dünya görüşü veya değerler dizisi üzerine oturmaktadır. Bu iki paradigma gerçek konusunda bize iki farklı pencere sunmaktadır. Bu anlamda, sosyal olay ve olgular üzerine çalışırken her iki yöntemin de bize sunacağı ve tek bir yöntem ile yeteri kadar açıklanamayacak boyutları vardır. Bu nedenlerle, bu iki araştırma yöntemi birbirini tamamlayıcısı olarak düşünülmelidir (s. 323). Karma araştırma yöntemi çerçevesinde, araştırma problemini kapsamlı ve çok boyutlu incelemek için (Yıldırım ve Şimşek, 2016) toplanan nitel ve nicel veriler ayrı ayrı analiz edilmiş ancak birlikte raporlanmıştır. Araştırma deseninin nicel boyutunu çevrim içi olarak hazırlanan "Görsel Sanatlar Eğitimi Dersi Öğretim Programı Değerlendirme Anketi" oluşturmuştur. Araştırmanın nitel boyutunu ise "Görsel Sanatlar Eğitimi Dersi Öğretim Programı Değerlendirme Anketi"nde yer alan açık uçlu soru ve doküman incelemesi oluşturmuştur. Anketten elde edilen veriler yüzdeler üzerinden yorumlanmıştır. Açık uçlu sorular ise içerik analizi ile çözümlenmiştir.

Şekil 1. Araştırmanın aşamaları

Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu ortaöğretim kurumlarında görev yapan 67 görsel sanatlar öğretmeni oluşturmuştur. Araştırmada ulaşılabilir, amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu örnekleme yönteminin temelini önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan bütün durumların çalışılması oluşturmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Öğretmenlerin 9., 10., 11. ve 12. sınıf görsel sanatlar dersine giriyor olması çalışmanın ölçütüdür.

Verilerin Toplaması

Bu araştırmanın veri toplama aracını çevrim içi ortamda düzenlenmiş “Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı Değerlendirme Anketi” oluşturmaktadır.

Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı Değerlendirme Anketi

“Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı Değerlendirme Anketi” üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde katılımcılara ait demografik ve mesleki bilgilerin tespitini içeren sorulara yer verilmiştir. İkinci bölüm ise 9., 10., 11. ve 12. sınıf kazanımlarından oluşan bir anketten oluşmaktadır. Birinci ve ikinci bölüm nicel verileri toplamaya yöneliktir. Üçüncü bölüm açık uçlu bir soruyu içermektedir ve nitel verilerin toplanmasına olanak sağlamaktadır. Bu araç çevrim içi bir veri toplama aracı olarak geliştirilmiş olup araştırmacılar tarafından uygulanmıştır. “Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı Değerlendirme Anketi” Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı’nda yer alan kazanımların, öğretmenler tarafından öğrenme-öğretme süreçlerinde dikkate alınıp alınmadığını tespit etmek amacıyla her bir kazanımın onay kutuları aracılığıyla değerlendirilmesini sağlamaktadır. Ayrıca bu araç onaylanmayan kazanımların onaylanmama nedenlerini belirlemek amacıyla uzun yanıtlar verilebilmesine olanak sağlayacak şekilde düzenlenmiştir. Veriler çevrim içi ortamda toplanmış ve depolanmıştır. Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı Değerlendirme Anketini uygulamak için gerekli etik kurul onayı alınmıştır (Sayı: E-77082166-604.01.02-663184, Tarih: 26.05.2023, Kurul adı: Gazi Üniversitesi Rektörlüğü Etik Komisyonu).

Verilerin Analizi

Anketten elde edilen nicel veriler yüzdeler üzerinden yorumlanmıştır. Hangi kazanımların az işlendiğini ya da işlenmediğini belirlemek için yüzdeler üzerinden yorumlama yapılmıştır. Açık uçlu sorulardan elde edilen nitel veriler ise içerik analizi ile çözümlenmiştir. İçerik analizi, belirli kurallara dayalı kodlamalarla bir metnin bazı sözcüklerinin daha küçük içerik kategorileri ile özetlendiği sistematik, yinelenebilir bir teknik olarak tanımlanır. İçerik analizinde araştırmacı, kavramların varlığını, anlamlarını analiz eder. Daha sonra araştırmacı verilerdeki mesajlara ilişkin çıkarımlarda bulunur (Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2019). Araştırmacı içerik analizi yoluyla verileri tanımlamaya, verilerin içinde saklı olabilecek gerçekleri ortaya çıkarmaya çalışır. İçerik analizinde temel işlem, benzer verileri belli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve

bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Analizlerin güvenilirliği iki şekilde sağlanmıştır. İlk olarak, bu çalışma sırasında toplanan veriler, araştırmacılar tarafından bağımsız olarak kodlanmış, araştırmacılar tarafından oluşturulan kodlar karşılaştırılmış ve araştırmacıların çelişkiye düştüğü durumlar yeniden değerlendirilerek kodlara son şekli verilmiştir. İkincisi, iki ayrı analiz karşılaştırıldıktan sonra oluşan kategori ve kod listesi, süreci doğrulamak amacıyla gözlemci üçgenlemesi yöntemi ile hem ölçme değerlendirme hem de alan uzmanlarına inceletilmiştir. Gözlemci üçgenlemesi bir çalışma için iki ya da daha fazla sayıda gözlemci, görüşmeci veri analizcisinin araştırmacının verilerinin çözümlemesi sürecinde bulunmasını ifade eder (Denzin, 1978).

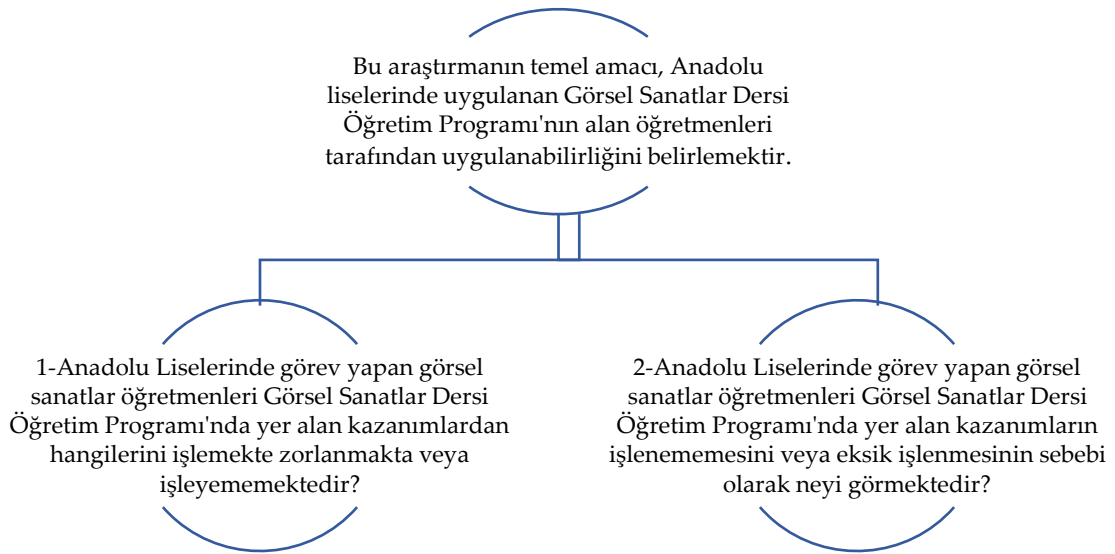
Araştırmada elde edilen nitel veri setinin yönetimi Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Nitel Veri Setinin Yönetimi

<i>İfade</i>	<i>İfadenin açılımı</i>
Ö. P. D. A.,11.öğr. /st 25-26	Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı Değerlendirme Anketi, 11 numaralı öğretmen, Satır 25-26

Bulgular

Araştırmadan elde edilen bulgular iki aşamada değerlendirilmiştir. Şekil 2’de çalışmanın amacı ve buna bağlı problem durumları ifade edilmiştir.

Şekil 2. Araştırmanın amacı ve alt problemler

Anadolu liselerinde uygulanan Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı’nın alan öğretmenleri tarafından uygulanabilirliğini araştıran bu çalışma iki araştırma sorusuna yanıt aramaktadır. Araştırma soruları Şekil 2’de görülmektedir. Araştırma sorularına cevap verebilmek için Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı Değerlendirme Anketi’nden elde edilen nicel veriler aşağıda tablolar halinde

sunulmaktadır. Nitel verilerin ise içerik analizi yapılmıştır. Verilerin içerik analizinin sonucuna göre 12 tema üzerinden 1 ana temaya ulaşılmıştır. Şekil 3’de ana tema ve temalara genel bakış görülmektedir.

Tablo 2. Katılımcıların Demografik Özellikleri

	<i>Değişken (n:67)</i>	<i>Frekans</i>	<i>Yüzde</i>
Cinsiyet	Kadın	45	67,2
	Erkek	22	32,8
Yaş	25-35	9	13,4
	35-45	27	40,3
	45-55	24	35,8
	55 ve üzeri	7	10,4
Eğitim durumu	Lisans	47	70,1
	Yüksek Lisans	17	25,4
	Doktora	3	4,5
Kıdem yılı	1-5 yıl	5	7,5
	5-10 yıl	9	13,4
	10-15 yıl	17	25,4
	15-20 yıl	5	7,5
	20 yıl ve üzeri	31	46,3

Tablo 2’de yer alan verilere göre katılımcıların yarısından fazlasını kadınların oluşturduğu, katılımcıların hemen hemen yarısının 45 yaş üzerinde olduğu, lisans mezunu olduğu ve 20 yıl ve üzeri kıdeme sahip olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya toplam 67 öğretmen katılmıştır.

Tablo 3. Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı’nın Yeterliliği

	<i>Değişken (n:67)</i>	<i>Frekans</i>	<i>Yüzde</i>
Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı yeterli midir?	Evet	20	29,9
	Hayır	44	65,7
	Bazı konularda yetersiz	1	1,5
	Çeşitlilik açısından yeterli değil	1	1,5
	Çocukların yaratıcılığını, hayal gücünü vb. özelliklerini arttıran çalışmaların da yapılması iyi olacaktır.	1	1,5

Tablo 3’te yer alan verilere göre katılımcıların %65’i (f=44) Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı’nı yetersiz olarak tanımlamıştır. Katılımcıların %29,9’u (f=20) Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı’nı yeterli gördüğünü ifade etmiştir. Katılımcıların %4,5’u ise (f=3) kısmen yetersiz olduğunu ifade eden görüşler bildirmiştir.

Tablo 4. Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı’nın Ağırılığı

	<i>Değişken (n:67)</i>	<i>Frekans</i>	<i>Yüzde</i>
Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı ağır mıdır?	Evet	15	22,4
	Hayır	49	73,1
	Haftalık ders saatine göre çok yoğun ve teorik bilgi fazla	1	1,5
	Sadece resim ders olarak olmalı	1	1,5
	Geliştirilebilir	1	1,5

Tablo 4’te yer alan verilere göre katılımcıların %73,1’i (f=49) Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programının ağır olmadığını ifade etmiştir. Katılımcıların %22,4’ü (f=15) Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı’nın ağır olduğunu belirtmiştir. Katılımcıların %4,5’u ise (f=3) kısmen ağır olduğunu ifade

eden görüşler bildirmiştir. Tablo 3 ve 4'ten elde edilen verilere göre katılımcıların yaklaşık üçte ikisi (f=44) Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nın yetersiz olduğunu ifade ederken katılımcıların büyük bir kısmı da (f=49) Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nın ağır olmadığını ifade etmiştir. Dolayısıyla katılımcıların Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nın daha geniş kapsamlı olması gerektiğini düşündükleri görülmüştür.

Öğrenme alanlarına ilişkin tabloların başındaki (n) değeri, ilgili öğrenme alanında sorun yaşayan öğretmen sayısını ifade etmektedir. Her bir tabloda değişken sayısı farklıdır çünkü her bir sınıf ve öğrenme alanında farklı kişiler sorun yaşamaktadır. Dolayısıyla yüzdelikler tablo başında belirtilen değışkene göre hesaplanmıştır.

Tablo 5. Görsel Sanatlar Dersi 9. Sınıf Sanat Eleştirisi ve Estetik Öğrenme Alanına Ait Kazanımları İşleyemeyen Öğretmenlerin Toplam Sayısı (Değişken), İşlenemeyen Kazanımların Frekans ve Yüzdeleri

	<i>Değişken (n:44)</i>	<i>Frekans</i>	<i>Yüzde</i>
9.1.1.Sanata Giriş	"9.1.1.1. Sanatın doğuşunu ve gelişimini açıklar."	6	13,6
	"9.1.1.2. Güzel sanatları farklı yaklaşımlara göre sınıflandırır."	6	13,6
	"9.1.1.3. Sanatın tanımını bilerek toplum için önemini açıklar. Sanat ve sanatçının önemi üzerinde durulur."	12	27,3
	"9.1.1.4. Sanatın evrensel bir iletişim aracı olduğunu fark eder."	4	9,1
	"9.1.1.5. Atatürk'ün sanata ve sanat eğitime verdiği önemi açıklar."	4	9,1
9.1.2.Görsel Sanatlar ve İlgili Meslek Alanları	"9.1.2.1. Görsel sanatların özelliklerini açıklar."	5	11,4
	"9.1.2.2. Görsel sanatlar alanındaki meslekleri tanıır. Sanat ve sanatçı bağlamında telif haklarının önemi üzerinde durulur."	11	25
	"9.1.3.1. Sanat eserinin niteliklerini açıklar. Özgünlük, yaratıcılık, teklik, kalıcılık, hayal gücü, estetik değer nitelikleri üzerinde durulur."	13	29,5
9.1.3. Sanat Eserlerini İnceleme	"9.1.3.2. Sanat eserlerinde yer alan unsurları açıklar. Sanat eseri inceleme aşamalarından ilki olan "betimleme" aşamasına göre sanat eserlerinde ilk bakışta göze çarpan unsurlar üzerinde durulur."	5	11,4
	"9.1.3.3. Sanatsal düzenleme öğelerini ve ilkelerini görsel sanat eserleri üzerinde açıklar. Sanat eseri inceleme aşamalarından ikincisi olan "çözümleme" aşamasına göre sanatsal düzenleme öğeleri (çizgi, renk, şekil, form, doku, değer, ton) ve ilkeleri (denge, ritim, oran, hareket, zıtlık, bütünlük, örüntü) üzerinde durulur."	12	27,3
	"9.1.3.4. Sanat eserini yorumlar. Öğrencilerin sanat eseri inceleme aşamalarından üçüncüsü olan "yorumlama" aşamasına göre bir sanat eseri hakkındaki düşüncelerini belirtmeleri sağlanır."	15	34,1
	"9.1.3.5. İncelediği sanat eseri hakkında estetik yargıya varır" Öğrencilerin sanat eseri inceleme aşamalarından dördüncüsü olan "yargı" aşamasına göre eserin hangi kurama (yansıtmacı, dışa vurumcu, biçimci, işlevsel) girdiğini belirtmeleri sağlanır."	25	56,8

Tablo 5'e göre görsel sanatlar dersi 9. sınıf sanat eleştirisi ve estetik öğrenme alanına ilişkin katılımcıların %65,6'sının (f=44) işlemekte zorlandığı kazanımların olduğu görülmüştür. Katılımcıların %34,4'ünün (f=23) ise bu öğrenme alanına ilişkin herhangi bir işaretleme yapmadığı gözlenmiştir. Dolayısıyla katılımcıların üçte ikisinin 9. sınıf sanat eleştirisi ve estetik öğrenme alanına ilişkin kazanımları vermekte zorlandığını, üçte birinin ise herhangi bir zorluk yaşamadığı görülmektedir.

9. sınıf sanat eleştirisi ve estetik öğrenme alanına ilişkin katılımcıların en çok sorun yaşadığı kazanımlar incelendiğinde; "**Sanata Giriş**" konusunda %27,3'lük (f=12) oranla "9.1.1.3. Sanatın tanımını

bilerek toplum için önemini açıklar. Sanat ve sanatçının önemi üzerinde durulur" kazanımı öne çıkmaktadır. "Görsel Sanatlar ve İlgili Meslek Alanları" konusunda %25'lik (f=11) oranla "9.1.2.2.Görsel sanatlar alanındaki meslekleri tanır. Sanat ve sanatçı bağlamında telif haklarının önemi üzerinde durulur" kazanımı verilememekte ya da verilmekte zorlanıldığı görülmektedir. "Sanat Eserlerini İnceleme" konusunda ise %56,8'lik (f=25) oranla "9.1.3.5. İncelediği sanat eseri hakkında estetik yargıya varır. Öğrencilerin sanat eseri inceleme aşamalarından dördüncüsü olan "yargı" aşamasına göre eserin hangi kurama (yansıtmacı, dışa vurumcu, biçimci, işlevsel) girdiğini belirtmeleri sağlanır." kazanımının öne çıktığı görülmektedir. 9. sınıf sanat eleştirisi ve estetik öğrenme alanına ilişkin kazanımlardan en çok verilemeyen ve verilmekte zorlanılan kazanımların teorik kazanımlar olduğu gözlenmiştir. Katılımcıların sıklıkla işaretlediği konuyu ise "Sanat Eserlerini İnceleme" oluşturmaktadır.

Tablo 6. Görsel Sanatlar Dersi 9. Sınıf Kültürel Miras Öğrenme Alanına Ait Kazanımları İşleyemeyen Öğretmenlerin Toplam Sayısı (Değişken), İşlenemeyen Kazanımların Frekans ve Yüzdeleri

	Değişken (n:35)	Frekans	Yüzde
9.2.1 Müzelerde İnceleme ve Uygulama I	"9.2.1.1. Türkiye'de ve dünyada müzeciliğin gelişimini açıklar. Türk müzeciliğinin gelişmesinde Osman Hamdi Bey'in çalışmaları vurgulanır."	6	17,1
	"9.2.1.2. Müze çeşitlerini açıklar."	6	17,1
	"9.2.1.3. Müzelerin ve sanat galerilerinin önemini açıklar." Çevresel imkânlar dâhilinde öğrencilerin müzeleri ve sanat galerilerini gezmeleri, imkân olmaması durumunda sınıf ortamında sanal müze ziyaretleri yapılması sağlanır.	17	48,6
	"9.2.1.4. Kültürün geleceğe aktarılmasında sanat eserlerinin değer ve önemini açıklar."	16	45,7
	"9.2.1.5. Sanat eserlerini ve kültürel değerleri korumanın önemini açıklar. Sanat eserleri ve kültürel değerlerin, bir ülkenin kültürel kimliğinin önemli unsurları olduğu vurgulanır."	9	25,7

Tablo 6'ya göre görsel sanatlar dersi 9. sınıf kültürel miras öğrenme alanına ilişkin katılımcıların %52,2'sinin (f=35) işlemekte zorlandığı kazanımların olduğu görülmüştür. Katılımcıların %47,8'ünün (f=32) ise bu öğrenme alanına ilişkin herhangi bir işaretleme yapmadığı gözlenmiştir. Bu oranlar bize, katılımcıların yarısından fazlasının 9. sınıf kültürel miras öğrenme alanına ilişkin kazanımları vermekte zorlandığını, yaklaşık yarısının ise herhangi bir zorluk yaşamadığını düşündürmektedir.

9. sınıf kültürel miras öğrenme alanına ilişkin katılımcıların en çok sorun yaşadığı kazanımlar incelendiğinde; "9.2.1.3 Müzelerin ve sanat galerilerinin önemini açıklar. Çevresel imkânlar dâhilinde öğrencilerin müzeleri ve sanat galerilerini gezmeleri, imkân olmaması durumunda sınıf ortamında sanal müze ziyaretleri yapılması sağlanır." kazanımı %48,6 (f=17) oranı ile öne çıkmaktadır. Bu kazanımı %45,7 (f=16) oranı ile "9.2.1.4 Kültürün geleceğe aktarılmasında sanat eserlerinin değer ve önemini açıklar." kazanımı takip etmektedir. Bulgular katılımcıların gerçek ya da sanal ortamda müze ziyaretlerini gerçekleştirmekte ve teorik anlamda kültürel aktarım yapmakta zorlandıklarını düşündürmektedir.

Tablo 7. Görsel Sanatlar Dersi 9. Sınıf Görsel Sanatlarda Biçimlendirme Öğrenme Alanına Ait Kazanımları İşleyemeyen Öğretmenlerin Toplam Sayısı (Değişken), İşlenemeyen Kazanımların Frekans ve Yüzdeleri

	<i>Değişken (n:42)</i>	<i>Frekans</i>	<i>Yüzde</i>
9.3.1. Nokta ve Çizgi	"9.3.1.1. Nokta ve çizginin anlatım imkânlarını, görsel sanat eserleri üzerinden açıklar."	4	9,5
	"9.3.1.2. Yüzey üzerinde nokta ve çizgiyi kullanarak açık-orta-koyu ton değerlerinden oluşan çalışmalar yapar. Sanatsal çalışmalarda sabırlı olmanın önemli olduğu vurgulanır."	3	7,1
	"9.3.1.3. Sanatın düzenleme ilkelerinden yararlanarak nokta ve çizgi etkisine sahip doğal ve yapay nesnelerle kompozisyonlar oluşturur."	4	9,5
9.3.2. Doku	"9.3.2.1. Her objenin kendine özgü bir dokusu olduğunu ifade eder."	4	9,5
	"9.3.2.2. Doku çeşitlerini tanıır."	5	11,9
	"9.3.2.3. Nesnel doku ile görsel doku arasındaki farkı açıklar."	6	14,3
	"9.3.2.4. Görsel sanat çalışmalarında nesnel dokuları kullanır."	7	16,7
	"9.3.2.5. Doğal ve yapay objelerin doku özelliklerini görsel dokuya dönüştürür."	2	4,8
9.3.3. Işık-Gölge ve Açık-Koyu	"9.3.3.1. Işığın, objelerin görünüşünde oluşturduğu leke etkisini örneklerle açıklar."	3	7,1
	"9.3.3.2. Işığın etkisiyle açık-orta-koyu değerlerin nasıl oluştuğunu resimler üzerinde açıklar."	3	7,1
	"9.3.3.3. Kompozisyonlarında açık-orta-koyu değerleri kullanarak hacim etkisi oluşturur."	5	11,9
9.3.4. Perspektif	"9.3.4.1. Çevresindeki obje ve mekânlardaki perspektif görünüşleri algılar. Elektrik direklerinin ya da ağaçların uzaklaştıkça küçük görünmesi, tren raylarınınnsa uzaklaştıkça ip gibi ince bir görünüm alması gibi örneklere yer verilir."	11	26,2
	"9.3.4.2 Çizgi ve renk perspektifine, çevresinden ve sanat eserlerinden örnekler verir."	7	16,7
	"9.3.4.3. Çalışmalarında tek ve çift kaçıslı perspektifi uygular. Perspektif kurallarına uygun olarak iç ve dış mekân çizimleri yaptırılır."	14	33,3
	"9.3.4.4. Çalışmalarında renk perspektifini uygular."	9	21,4
	"9.3.5.1. Desen çalışmalarında ölçü ve oranı kullanır."	8	19
9.3.5. Desen Çalışmaları I	"9.3.5.2. Desen çalışmalarında açık-orta-koyu ton değerlerini kullanır."	4	9,5
	"9.3.5.3. Desen çalışmalarında perspektif kurallarını uygular."	12	28,6
	"9.3.5.4. Desen çalışmalarında sanatsal düzenleme ilkelerini uygular."	6	14,3
9.3.6 Renk	"9.3.6.1. Rengin oluşumunu açıklar."	2	4,8
	"9.3.6.2. Işık-renk ve boya-renk ayrımını yapar."	5	11,9
	"9.3.6.3. Renk çemberinden yararlanarak renk uyumlarını açıklar."	2	4,8
	"9.3.6.4. Sanat eserlerindeki renk uyumlarını ve vurguyu ayırt eder."	6	14,3
	"9.3.6.5. Görsel sanat çalışmalarında renk uyumlarını ve zıtlıkları kullanır."	3	7,1
9.3.7. Renkli Resim Uygulamaları I	"9.3.7.1. Renkli resim tekniklerinde kullanılan malzemelerin özelliklerini açıklar."	1	2,4
	"9.3.7.2. Çalışmalarında renkli resim tekniklerini kullanır."	1	2,4
	"9.3.7.3. Hacim oluşturmada renk değerlerini kullanır."	6	14,3
	"9.3.7.4. Renk ve leke değerlerini özgün çalışmalarında uygular."	3	7,1
	"9.3.7.5. Renkli resim çalışmalarında sanatsal düzenleme ilkelerini uygular."	4	9,5

Tablo 7'ye göre görsel sanatlar dersi 9. sınıf görsel sanatlarda biçimlendirme öğrenme alanına ilişkin katılımcıların %62,6'sının (f=42) işlemekte zorlandığı kazanımların olduğu görülmüştür. Katılımcıların %37,4'ünün (f=25) ise bu öğrenme alanına ilişkin herhangi bir işaretleme yapmadığı gözlenmiştir.

9. sınıf görsel sanatlarda biçimlendirme öğrenme alanına ilişkin katılımcıların en çok sorun yaşadığı kazanımlar incelendiğinde; **"Nokta ve Çizgi"** konusunda %9,5 (f=4) oranla **"9.3.1.1 Nokta ve çizginin anlatım imkânlarını, görsel sanat eserleri üzerinden açıklar."** ve **"9.3.1.3 Sanatın düzenleme ilkelerinden yararlanarak nokta ve çizgi etkisine sahip doğal ve yapay nesnelerle kompozisyonlar oluşturur."** kazanımları; **"Doku"** konusunda en çok %16,7 (f=7) oranla **"9.3.2.4 Görsel sanat çalışmalarında nesnel dokuları kullanır."**

kazanımı; “**Işık-Gölge ve Açık-Koyu**” konusunda %11,9 (f=5) oranla “9.3.3.3 Kompozisyonlarında açık-orta-koyu değerleri kullanarak hacim etkisi oluşturur.” kazanımı; “**Perspektif**” konusunda %33,3 (f=14) oranla en çok “9.3.4.3 Çalışmalarında tek ve çift kaçıslı perspektifi uygular. Perspektif kurallarına uygun olarak iç ve dış mekân çizimleri yaptırılır.” kazanımı; “**Desen Çalışmaları I**” konusunda %28,6 (f=12) oranı ile “9.3.5.3 Desen çalışmalarında perspektif kurallarını uygular.” kazanımı; “**Renk**” konusunda ilk sırada %14,3 (f=6) oranı ile “9.3.6.4 Sanat eserlerindeki renk uyumlarını ve vurguyu ayırt eder.” kazanımı; “**Renkli Resim Uygulamaları I**” konusunda %14,3 (f=6) oranı ile “9.3.7.3 Hacim oluşturmada renk değerlerini kullanır.” kazanımının öne çıktığı gözlenmiştir. Bulgular incelendiğinde, temel tasarım konularını baz alan kazanımların verilmesinde sorun yaşandığı görülmektedir.

Tablo 8. Görsel Sanatlar Dersi 10. Sınıf Sanat Eleştirisi ve Estetik Öğrenme Alanına Ait Kazanımları İşleyemeyen Öğretmenlerin Toplam Sayısı (Değişken), İşlenemeyen Kazanımların Frekans ve Yüzdeleri

	<i>Değişken (n:40)</i>	<i>Frekans</i>	<i>Yüzde</i>
10.1.1. Geleneksel Türk Sanatları I	“10.1.1.1. Geleneksel Türk sanatlarının çeşitlerini açıklar.”	6	15
	“10.1.1.2. Geleneksel Türk sanatlarının kültürel önemini açıklar.”	6	15
	“10.1.1.3. Geleneksel Türk sanatlarının önemli temsilcilerini tanıtır. Ebru sanatçısı Mustafa Esat Düzgünman; Ebru ve Hat Sanatçısı Necmettin Okyay, Hat sanatçısı Hamid Aytay; Tezhip Sanatçısı Rikkat Kunt, Minyatür sanatçısı Matrakçı Nasuh, Nakkaş Osman, Levni, Süheyl Ünver; Çini Sanatçısı Hafız Mehmet Efendi ve Faik Kırımlı’nın eserleri tanıtılır. Bu sanatçıların yaşadıkları dönemlerdeki üslup özellikleri üzerinde durulur.”	12	30
	“10.1.1.4. Geleneksel Türk sanatlarında kullanılan renklerin sembolik anlamlarını açıklar. Türk kültüründe yer alan renklerin sembolik anlamlarının (Kara: kuzey, aşağı dünya, Ak: batı, yukarı dünya vb.) araştırılması sağlanır.”	11	27,5
	“10.1.1.5. Geleneksel sanatlara ait motiflerin biçim ve anlam özelliklerini açıklar. a) Geleneksel Türk sanatlarında kullanılan motifler (bitkisel, figürlü, geometrik, yazı, süsleme, karmalar) üzerinde durulur. b) Motifler üzerinde “stilizasyon” ve “deformasyon” kavramları üzerinde durulur.”	15	37,5
	“10.1.1.6. Geleneksel Türk sanatlarından minyatür ve ebrunun teknik özelliklerini ve malzemelerini açıklar.”	2	5
	“10.1.1.7. Geleneksel Türk sanatlarından minyatür ve ebrunun teknik özelliklerini karşılaştırır. Okul ortamında sağlanamaması durumunda minyatür ve ebru malzemeleri sanal ortam veya EBA’dan yararlanılarak tanıtılır.”	5	12,5
	“10.1.1.8. Eserlerinde geleneksel Türk sanatlarının öz ve biçim özelliklerinden yararlanan çağdaş Türk ressamlarını tanıtır. Abidin Elderoğlu, Malik Aksel, Turgut Zaim, Bedri Rahmi Eyüboğlu, Nuri Abaç, Burhan Doğançay, Erol Akyavaş, ve Süleyman Saim Tekcan gibi sanatçıların eserlerinde yer alan geleneksel Türk sanatlarının etkileri üzerinde durulur.”	5	12,5
10.1.2. Cumhuriyet Dönemi Öncesi Türk Resim Sanatı	“10.1.2.1. İslamiyet öncesi Türk resim sanatının gelişimini açıklar. Hun, Göktürk ve Uygur sanatları özetlenerek eser örneklerine ait görseller üzerinde öz ve biçim özellikleri vurgulanır.”	6	15
	“10.1.2.2. İslamiyet sonrası Türk resim sanatının gelişimini açıklar. Selçuklu ve Osmanlı dönemi resim sanatından eser örneklerine ait görseller üzerinde öz ve biçim özellikleri vurgulanır.”	9	22,5
10.1.3. Çağdaş Türk Resim Sanatı	“10.1.3.1. Çağdaş Türk resminin erken dönem gelişimini açıklar. Çağdaş Türk resminin öncü ressamlarından Şeker Ahmet Paşa, Osman Hamdi Bey, Hoca Ali Rıza, Hikmet Onat ve Nazmi Ziya Güran’ın sanat üslupları ve eserleri tanıtılarak dönemin sanatsal özellikleri açıklanır.”	10	25
	“10.1.3.2. Çağdaş Türk resminin grup ve temsilcilerini tanıtır. Osmanlı Ressamlar Cemiyeti, 1914 (Çallı) Kuşağı, Birleşmiş Ressamlar ve Heykeltıraşlar Derneği, D Grubu, Yeniler Grubu ve Onlar Grubunun sanat anlayışları açıklanarak önemli temsilcileri ve eserleri tanıtılır.”	11	27,5

"10.1.3.3.Çağdaş Türk ressamlarını ve eserlerini tanır. Mihri Müşfik, Hale Asaf, Turgut Zaim, Bedri Rahmi Eyüboğlu, Zeki Faik İzer, Ferruh Başağa, Burhan Doğançay, Neşe Erdok, Şükriye Dikmen, Sabri Berkel, Nuri İyem, Turan Erol, Ahmet Yakupoğlu ve Süleyman Saim Tekcan'ın eserlerinden örneklerle sanatsal üslupları hakkında bilgi verilir."	7	17,5
"10.1.3.4.1950 sonrası Türk resminde bireysel eğilimlerin oluşmasındaki etkenleri açıklar. 1950 öncesinde çok partili sisteme geçiş, 2. Dünya Savaşı'nın sona ermesiyle sanatçı ve eser bağlamında Batıya giriş çıkışların serbest bırakılması gibi etkenlerin, özgür bir ortam oluşturduğu ve sanatçıları bireysel eğilimlere yönlendirdiği vurgulanır."	17	42,5
"10.1.3.5.Türk resminde, İstıl Savaşı'nı konu alan ressamları ve bu ressamların eserlerini tanır. Resimlerle " Atatürk ve Kurtuluş Savaşı" Feyhaman Duran, İbrahim Çallı, Namık İsmail, Nazmi Ziya Güran, Refik Epikman tarafından yapılmış "Atatürk Kurtuluş Savaşı" konulu resimler sınıfa getirilerek "Atatürk ve İstıl Savaşı" resimleri sergisi düzenlenir ya da slayt gösterisi şeklinde öğrencilere sunulur."	8	20

Tablo 8'e göre görsel sanatlar dersi 10. sınıf sanat eleştirisi ve estetik öğrenme alanına ilişkin katılımcıların %59,7'sinin (f=40) işlemekte zorlandığı kazanımların olduğu görülmüştür. Katılımcıların %40,3'ünün (f=27) ise bu öğrenme alanına ilişkin herhangi bir işaretleme yapmadığı gözlenmiştir.

10. sınıf sanat eleştirisi ve estetik öğrenme alanına ilişkin katılımcıların en çok sorun yaşadığı kazanımlar incelendiğinde; **"Geleneksel Türk Sanatları I"** konusunda %37,5 oranla (f=15) *"10.1.1.5 Geleneksel sanatlara ait motiflerin biçim ve anlam özelliklerini açıklar. a) Geleneksel Türk sanatlarında kullanılan motifler (bitkisel, figürlü, geometrik, yazı, süsleme, karmalar) üzerinde durulur. b) Motifler üzerinde "stilizasyon" ve "deformasyon" kavramları üzerinde durulur."* kazanımı; **"Cumhuriyet Dönemi Öncesi Türk Resim Sanatı"** konusunda %22,5 oranla (f=9) *"10.1.2.2. İslamiyet sonrası Türk resim sanatının gelişimini açıklar. Selçuklu ve Osmanlı dönemi resim sanatından eser örneklerine ait görseller üzerinde öz ve biçim özellikleri vurgulanır."* kazanımı; **"Çağdaş Türk Resim Sanatı"** konusunda %42,5 oranla (f=17) *"10.1.3.4 1950 sonrası Türk resminde bireysel eğilimlerin oluşmasındaki etkenleri açıklar. 1950 öncesinde çok partili sisteme geçiş, 2. Dünya Savaşı'nın sona ermesiyle sanatçı ve eser bağlamında Batıya giriş çıkışların serbest bırakılması gibi etkenlerin, özgür bir ortam oluşturduğu ve sanatçıları bireysel eğilimlere yönlendirdiği vurgulanır."* kazanımlarının öne çıktığı görülmektedir. Bulgular değerlendirildiğinde, bu öğrenme alanında teorik olarak en çok 1950 sonrası Türk resminde bireysel eğilimlerle ilgili katılımcıların sorun yaşadığı gözlenmiştir.

Tablo 9. Görsel Sanatlar Dersi 10. Sınıf Kültürel Miras Öğrenme Alanına Ait Kazanımları İşleyemeyen Öğretmenlerin Toplam Sayısı (Değişken), İşlenemeyen Kazanımların Frekans ve Yüzdeleri

	Değişken (n:24)	Frekans	Yüzde
10.2.1 Müzelerde İnceleme ve Uygulama II	"10.2.1.1. Bulunduğu ildeki tarihi yöreleri ve tarihî eserleri tanır."	6	25
	"10.2.1.2. Ülkemizdeki müzeleri tanır. Anadolu Medeniyetleri Müzesi, Gaziantep ve Hatay Mozaik Müzeleri, İstanbul Modern, Ankara Devlet Resim Heykel Müzesi, Ankara Etnografya Müzesi, İstanbul Arkeoloji Müzesi, İstanbul İslam Sanatları Müzesi ve kendi çevresindeki bir müze hakkında bilgi verilir. Çevre ve okul imkânları uygun ise müze gezileri ve müzede sanatsal çalışmalar yapılması veya sınıf ortamında sanal müze ziyaretleri gerçekleştirilerek uygulama çalışması sağlanır."	14	58
	"10.2.1.3. Müze ve sanat galerileri aracılığı ile farklı kültürleri tanır. Kültürel çeşitliliğin bir zenginlik olduğu vurgulanarak farklı kültürel değerlere saygılı olunmasının gerekliliği hatırlatılır."	13	54,2

Tablo 9'a göre görsel sanatlar dersi 10. sınıf kültürel miras öğrenme alanına ilişkin katılımcıların %35,8'inin (f=24) işlemekte zorlandığı kazanımların olduğu görülmüştür. Katılımcıların %64,2'sinin (f=43) ise bu öğrenme alanına ilişkin herhangi bir işaretleme yapmadığı gözlenmiştir.

10. sınıf kültürel miras öğrenme alanına ilişkin katılımcıların en çok sorun yaşadığı kazanımlar incelendiğinde; **"Müzelerde İnceleme ve Uygulama II"** konusunda %58 oranla (f=14) *"10.2.1.2 Ülkemizdeki müzeleri tanır. Anadolu Medeniyetleri Müzesi, Gaziantep ve Hatay Mozaik Müzeleri, İstanbul Modern, Ankara Devlet Resim Heykel Müzesi, Ankara Etnografya Müzesi, İstanbul Arkeoloji Müzesi, İstanbul İslam Sanatları Müzesi ve kendi çevresindeki bir müze hakkında bilgi verilir. Çevre ve okul imkânları uygun ise müze gezileri ve müzede sanatsal çalışmalar yapılması veya sınıf ortamında sanal müze ziyaretleri gerçekleştirilerek uygulama çalışması sağlanır."* kazanımının öne çıktığı gözlenmiştir. Bulgular 9. Sınıf Kültürel Miras öğrenme alanında olduğu gibi, katılımcıların gerçek ya da sanal ortamda müze ziyaretlerini gerçekleştirmekte ve teorik anlamda kültürel aktarım yapmakta zorlandıklarını düşündürmektedir.

Tablo 10. Görsel Sanatlar Dersi 10. Sınıf Görsel Sanatlarda Biçimlendirme Öğrenme Alanına Ait Kazanımları İşleyemeyen Öğretmenlerin Toplam Sayısı (Değişken), İşlenemeyen Kazanımların Frekans ve Yüzdeleri

	<i>Değişken (n:40)</i>	<i>Frekans</i>	<i>Yüzde</i>
10.3.1. Desen Çalışmaları II	"10.3.1.1. İnsan figürünü konu alan sanat eserlerini inceler."	3	7,5
	"10.3.1.2. Ölçü ve oranı kullanarak insan figürlü kompozisyon yapar."	11	27,5
	"10.3.1.3. İnsan figüründe rakursi görünümün farkına varır."	10	25
	"10.3.1.4. Kompozisyonda mekân-figür ilişkisini kurar."	8	20
10.3.2. Renkli Resim Uygulamaları II	"10.3.2.1. Sanatçı eserlerinden renkli resim tekniklerini tanır. Pastel boya tekniği, suluboya tekniği, guaj boya tekniği ve kolaj tekniği ile çalışan sanatçılara ait eser örneklerinin incelenmesi sağlanarak teknik özelliklerin farklılıkları vurgulanır."	4	10
	"10.3.2.2. Renkli resim tekniklerinden herhangi biri ile özgün çalışmalar yapar."	3	7,5
	"10.3.2.3. Resim çalışmalarında sanatsal düzenleme ilkelerini kullanır."	3	7,5
10.3.3. Üç Boyutlu Çalışmalar	"10.3.3.1. Heykel ve kabartma (rölyef) arasındaki farkı açıklar. a) Görsellerden yararlanarak Sivas Divriği Ulu Camii'nin taç kapılarının incelenmesinin yanı sıra tarihsel bir değeri olan dinî bir yapıya ait kabartmaların incelenmesi sağlanır. b) İlhan Koman'ın "Akdeniz Heykeli" (1980) isimli eserinin yanı sıra bulunduğu çevredeki bir heykelin incelenmesi sağlanır."	15	37,5
	"10.3.3.2. Farklı malzemelerle üç boyutlu çalışmalar yapar. Öğrencilerde çevre bilinci oluşturmak amacıyla çalışmalarında hazır malzeme yerine özellikle atık malzeme kullanmaları istenir."	12	30
	"10.3.3.3. Üç boyutlu çalışmalarında sanatsal düzenleme ilkelerini uygular. Sorumluluk kazanmalarını sağlamak amacıyla öğrencilerin, çalışma bitiminde çevresel temizliklerini kendilerinin yapmaları gerektiği vurgulanır."	16	40

Tablo 10'a göre görsel sanatlar dersi 10. sınıf görsel sanatlarda biçimlendirme öğrenme alanına ilişkin katılımcıların %59,7'sinin (f=40) işlemekte zorlandığı kazanımların olduğu görülmüştür. Katılımcıların %40,3'ünün (f=27) ise bu öğrenme alanına ilişkin herhangi bir işaretleme yapmadığı gözlenmiştir.

10. sınıf görsel sanatlarda biçimlendirme öğrenme alanına ilişkin katılımcıların en çok sorun yaşadığı kazanımlar incelendiğinde; **"Desen Çalışmaları II"** konusunda %27,5 oranla (f=11) *"10.3.1.2.*

Ölçü ve oranı kullanarak insan figürlü kompozisyon yapar.” kazanımı; **“Renkli Resim Uygulamaları II”** konusunda %10 oranla (f=4) **“10.3.2.1. Sanatçı eserlerinden renkli resim tekniklerini tanır. Pastel boya tekniği, suluboya tekniği, guaj boya tekniği ve kolaaj tekniği ile çalışan sanatçılara ait eser örneklerinin incelenmesi sağlanarak teknik özelliklerin farklılıkları vurgulanır.”** kazanımı; **“Üç Boyutlu Çalışmalar”** konusunda %40 oranla (f=36) **“10.3.3.3. Üç boyutlu çalışmalarında sanatsal düzenleme ilkelerini uygular. Sorumluluk kazanmalarını sağlamak amacıyla öğrencilerin, çalışma bitiminde çevresel temizliklerini kendilerinin yapmaları gerektiği vurgulanır.”** kazanımları öne çıkmaktadır. Katılımcıların en çok **“Üç Boyutlu Çalışmalar”** konusunda zorlandıkları görülmektedir.

Tablo 11. Görsel Sanatlar Dersi 11. Sınıf Sanat Eleştirisi ve Estetik Öğrenme Alanına Ait Kazanımları İşleyemeyen Öğretmenlerin Toplam Sayısı (Değişken), İşlenemeyen Kazanımların Frekans ve Yüzdeleri

	Değişken (n:37)	Frekans	Yüzde
11.1.1. Batı Resim Sanatına Genel Bakış	“11.1.1.1. Modernizm öncesi Batı resim sanatının gelişimini açıklar. a) Gotik dönemin daha çok mimaride gelişme gösterdiği vurgulanır. b) Rönesans dönemi resminin özellikleri üzerinde durulur. Dönemin önde gelen ressamlarından Leonardo da Vinci, Michelangelo ve Raffaello Sanzio’nun eserlerinin incelenmesi sağlanır. c) Barok dönemi resminin özellikleri üzerinde durulur. Dönemin önde gelen ressamlarından Rembrandt, Rubens ve Diego Velazquez’in eserlerinin incelenmesi sağlanır. ç) Neoklasik dönem resminin özellikleri üzerinde durulur. Dönemin en önemli temsilcilerinden Jacques Louis David’in eserlerinin incelenmesi sağlanır. d) Romantizm sanat akımının, bazı kaynaklarda modernizmin başlangıcı bazı kaynaklarda ise modern dönem öncesine ait olduğu belirtilerek kısaca akımın özellikleri üzerinde durulur. Akımın önde gelen temsilcilerinden William Turner’ın eser örneklerine yer verilir.”	21	56,8
	“11.1.2.1. Modern sanat akımlarının ortaya çıkış nedenlerini açıklar.”	6	16,2
	“11.1.2.2. Modern sanat akımlarının özelliklerini örneklerle açıklar Fovizm, empresyonizm, kübizm, fütürizm, dadaizm, sürrealizm, soyut sanat ve soyut ekspresyonizmin öz ve biçimsel özellikleri örnekler üzerinden açıklanır.”	10	27
	“11.1.2.3. Modern sanat akımlarının temsilcilerini tanır. a) Andre Derain, Earnst Ludvig Kirshner, Pablo Picasso, Giacoma Balla, Hans Arp, Salvador Dali, Vassily Kandinsky, Jackson Pollock. b) Türk Dili ve Edebiyatı Dersi ile ilişkilendirilir.”	11	29,7
11.1.3. Geleneksel Türk Sanatları II	“11.1.3.1. Geleneksel Türk sanatlarının öz ve biçim özelliklerinden yararlanan Batılı sanatçıları ve eserlerini tanır. Geleneksel Türk sanatlarından hat, minyatür, ebru, halı, kilim sanatının; Rudolph Ernst, Gustav Klimt, Henry Matisse, Paul Klee, Wassily Kandinsky, Piet Mondrian ve Jackson Pollock’un eserleri üzerindeki etkilerinin belirlenmesi sağlanır.”	17	45,9

Tablo 11’e göre görsel sanatlar dersi 11. sınıf sanat eleştirisi ve estetik öğrenme alanına ilişkin katılımcıların %55,2’sinin (f=37) işlemekte zorlandığı kazanımlar olduğu görülmüştür. Katılımcıların %44,8’inin (f=30) ise bu öğrenme alanına ilişkin herhangi bir işaretleme yapmadığı gözlenmiştir.

11. sınıf sanat eleştirisi ve estetik öğrenme alanına ilişkin katılımcıların en çok sorun yaşadığı kazanımlar incelendiğinde; **“Batı Resim Sanatına Genel Bakış”** konusunda %56,8 oranla (f=21) **“11.1.1.1. Modernizm öncesi Batı resim sanatının gelişimini açıklar.”** kazanımı; **“Modern Sanat Akımları”** konusunda %29,7 oranla (f=11) **“11.1.2.3. Modern sanat akımlarının temsilcilerini tanır. a) Andre Derain, Earnst Ludvig Kirshner, Pablo Picasso, Giacoma Balla, Hans Arp, Salvador Dali, Vassily Kandinsky, Jackson Pollock. b) Türk Dili ve Edebiyatı Dersi ile ilişkilendirilir.”** kazanımı; **“Geleneksel Türk Sanatları II”** konusunda %45,9 oranla (f=17) **“11.1.3.1. Geleneksel Türk sanatlarının öz ve biçim özelliklerinden yararlanan Batılı sanatçıları ve eserlerini tanır. Geleneksel Türk sanatlarından hat, minyatür, ebru, halı, kilim sanatının;**

Rudolph Ernst, Gustav Klimt, Henry Matisse, Paul Klee, Wassily Kandinsky, Piet Mondrian ve Jackson Pollock'un eserleri üzerindeki etkilerinin belirlenmesi sağlanır." kazanımının öne çıktığı görülmüştür. Bulgular incelendiğinde Katılımcıların en çok "**Batı Resim Sanatına Genel Bakış**" konusu kapsamındaki kazanımı işlemekte zorlandıkları gözlenmiştir.

Tablo 12. Görsel Sanatlar Dersi 11. Sınıf Kültürel Miras Öğrenme Alanına Ait Kazanımları İşleyemeyen Öğretmenlerin Toplam Sayısı (Değişken), İşlenemeyen Kazanımların Frekans ve Yüzdeleri

	Değişken (n:29)	Frekans	Yüzde
	"11.2.1.1. Atatürk'ün müzelerimizin kurulmasındaki katkılarını açıklar."	4	13,8
	"11.2.1.2. Müzelerin eğitimsel işlevlerini analiz eder.		
11.2.1 Müzelerde İnceleme ve Uygulama III	a) Müze eğitimin yalnızca müze ziyaretinden ibaret olmadığı vurgulanarak ziyaret öncesinde müze ve müzede sergilenen eserler/koleksiyonlar hakkında bilgi edinmeyi, ziyaret sırasında nesne, eser ve koleksiyonların dikkatle incelenmesini, onlara has özelliklerin belirlenmesini ve benzer nitelikte nesne veya eserlerin üretimine yönelik çalışmaları içeren çeşitli etkinlikler ile ziyaret sonrasında müzede kazanılan bilgi ve tecrübelerin derslerle ve gerçek yaşamla ilişkilendirilmesine yönelik faaliyetleri kapsadığı belirtilir.	18	62,1
	b) Çevresel imkânlar dâhilinde müze eğitim faaliyetleri düzenlenir ya da sınıf ortamında sanal müze ziyareti yapmaları sağlanır."		
	"11.2.1.3. Müze ve sanat galerilerindeki eserlerden faydalanarak özgün çalışmalar yapar."	16	55,2

Tablo 12'ye göre görsel sanatlar dersi 11. sınıf kültürel miras öğrenme alanına ilişkin katılımcıların %43,2'sinin (f=29) işlemekte zorlandığı kazanımların olduğu görülmüştür. Katılımcıların %56,8'inin (f=38) ise bu öğrenme alanına ilişkin herhangi bir işaretleme yapmadığı gözlenmiştir.

11. sınıf kültürel miras öğrenme alanına ilişkin katılımcıların en çok sorun yaşadığı kazanımlar incelendiğinde; "**Müzelerde İnceleme ve Uygulama III**" konusunda %62,1 oranla (f=18) "11.2.1.2. Müzelerin eğitimsel işlevlerini analiz eder. a) Müze eğitimin yalnızca müze ziyaretinden ibaret olmadığı vurgulanarak ziyaret öncesinde müze ve müzede sergilenen eserler/koleksiyonlar hakkında bilgi edinmeyi, ziyaret sırasında nesne, eser ve koleksiyonların dikkatle incelenmesini, onlara has özelliklerin belirlenmesini ve benzer nitelikte nesne veya eserlerin üretimine yönelik çalışmaları içeren çeşitli etkinlikler ile ziyaret sonrasında müzede kazanılan bilgi ve tecrübelerin derslerle ve gerçek yaşamla ilişkilendirilmesine yönelik faaliyetleri kapsadığı belirtilir. b) Çevresel imkânlar dâhilinde müze eğitim faaliyetleri düzenlenir ya da sınıf ortamında sanal müze ziyareti yapmaları sağlanır." kazanımının öne çıktığı gözlenmiştir. Bulgular 9. ve 10. sınıf kültürel miras öğrenme alanında olduğu gibi, katılımcıların gerçek ya da sanal ortamda müze ziyaretlerini gerçekleştirmekte ve teorik anlamda kültürel aktarım yapmakta zorlandıklarını düşündürmektedir.

Tablo 13. Görsel Sanatlar Dersi 11. Sınıf Görsel Sanatlarda Biçimlendirme Öğrenme Alanına Ait Kazanımları İşleyemeyen Öğretmenlerin Toplam Sayısı (Değişken), İşlenemeyen Kazanımların Frekans ve Yüzdeleri

	Değişken (n:45)	Frekans	Yüzde
	"11.3.1.1. Portrenin özelliklerini açıklar."	4	8,9
	"11.3.1.2. Karakteristik özellikleri vurgulayarak portre çizer."	7	15,6
	"11.3.1.3. Portre çizimlerinde ölçü ve oranı kullanır."	6	13,3
	"11.3.2.1. Grafik sanatların çeşitlerini açıklar."	8	17,8
	"11.3.2.2. Grafik tasarımların günlük hayattaki etkilerini açıklar."	8	17,8
11.3.2. Grafik Sanatlar	"11.3.2.3. Tanıtım amaçlı grafik uygulamaları yapar.		
	Grafik tasarım çalışmalarında, okulun imkânları doğrultusunda bilgisayar kullanımı da teşvik edilmelidir."	9	20

11.3.3. Özgün Baskı Resim Çalışmaları	"11.3.3.1.Özgün baskı resim tekniklerini tanır."	13	28,9
	"11.3.3.2.Özgün baskı resim malzemelerini tanır."	12	26,7
	"11.3.3.3.Özgün baskı resim tekniklerini çalışmalarında uygular. Okulun imkânları doğrultusunda ağaç baskı gibi geleneksel baskı tekniklerinin yanı sıra kolay biçimlendirilen çeşitli hazır malzemeler de kullanılabilir."	22	48,9
11.3.4. Renkli Resim Uygulamaları III	"11.3.4.1.Akrilik boya resim tekniğinde kullanılan araç gereçleri tanır."	2	4,4
	"11.3.4.2.Çalışmalarında akrilik boya tekniğini uygular."	2	4,4
	"11.3.4.3.Akrilik boya tekniği ile geleneksel Türk minyatür sanatının renk ve biçim özelliklerinden yararlanarak özgün çalışmalar yapar."	6	13,3

Tablo 13'e göre görsel sanatlar dersi 11. sınıf görsel sanatlarda biçimlendirme öğrenme alanına ilişkin katılımcıların %67,1'inin (f=45) işlemekte zorlandığı kazanımların olduğu görülmüştür. Katılımcıların %32,9'inin (f=22) ise bu öğrenme alanına ilişkin herhangi bir işaretleme yapmadığı gözlenmiştir.

11. sınıf görsel sanatlarda biçimlendirme öğrenme alanına ilişkin katılımcıların en çok sorun yaşadığı kazanımlar incelendiğinde; **"Desen Çalışmaları III"** konusunda %15,6 oranla (f=7) *"11.3.1.2.Karakteristik özellikleri vurgulayarak portre çizer."* kazanımı; **"Grafik Sanatlar"** konusunda %20 oranla (f=9) *"11.3.2.3.Tanıtım amaçlı grafik uygulamaları yapar. Grafik tasarım çalışmalarında, okulun imkânları doğrultusunda bilgisayar kullanımı da teşvik edilmelidir."* kazanımı; **"Özgün Baskı Resim Çalışmaları"** konusunda %48,9 oranla (f=22) *"11.3.3.3.Özgün baskı resim tekniklerini çalışmalarında uygular. Okulun imkânları doğrultusunda ağaç baskı gibi geleneksel baskı tekniklerinin yanı sıra kolay biçimlendirilen çeşitli hazır malzemeler de kullanılabilir."* kazanımı ve **"Renkli Resim Uygulamaları III"** konusunda %13,3 oranla (f=6) *"11.3.4.3.Akrilik boya tekniği ile geleneksel Türk minyatür sanatının renk ve biçim özelliklerinden yararlanarak özgün çalışmalar yapar."* kazanımı öne çıkmaktadır. Bulgular katılımcıların en çok özgün baskı resim tekniklerini uygulama kazanımı ile ilgili sorun yaşadıklarını göstermektedir.

Tablo 14. Görsel Sanatlar Dersi 12. Sınıf Sanat Eleştirisi ve Estetik Öğrenme Alanına Ait Kazanımları İşleyemeyen Öğretmenlerin Toplam Sayısı (Değişken), İşlenemeyen Kazanımların Frekans ve Yüzdeleri

	Değişken (n:34)	Frekans	Yüzde
12.1.1. Çağdaş Sanat (Günümüz Sanatı)	"12.1.1.1.Postmodern sanatın genel özelliklerini açıklar. Postmodern sanat ve modern sanat arasındaki farkların incelenmesi sağlanır."	14	41,2
	"12.1.1.2.Modern ve postmodern dönem sanatsal çalışmalar ve sanatçılar hakkında bilgi sahibi olur.		
	a) Bienaller (İstanbul Bienali) b) Batı sanatından Marcel Duchamp, Anish Kapoor (Postmodern) ve Paul Cezanne, Richard Serra'nın (Modern); Türk Sanatından Burhan Doğançay (Postmodern) ve Nurullah Berk (Modern) vb. eserleri tanıtılarak ait oldukları dönemin (anlayış) özellikleri üzerinde durulur."	24	70,6
	"12.1.1.3.Günümüz sanatını teknolojik gelişmeler doğrultusunda değerlendirir."	12	35,3

Tablo 14'e göre görsel sanatlar dersi 12. sınıf sanat eleştirisi ve estetik öğrenme alanına ilişkin katılımcıların %50,7'sinin (f=34) işlemekte zorlandığı kazanımların olduğu görülmüştür. Katılımcıların %49,3'inin (f=33) ise bu öğrenme alanına ilişkin herhangi bir işaretleme yapmadığı gözlenmiştir.

12. sınıf sanat eleştirisi ve estetik öğrenme alanına ilişkin katılımcıların en çok sorun yaşadığı kazanımlar incelendiğinde; “**Çağdaş Sanat (Günümüz Sanatı)**” konusunda %70,6 oranla (f=24) “12.1.1.2.Modern ve postmodern dönem sanatsal çalışmalar ve sanatçılar hakkında bilgi sahibi olur. a) Bienaller (İstanbul Bienali), b) Batı sanatından Marcel Duchamp, Anish Kapoor (Postmodern) ve Paul Cezanne, Richard Serra’nın (Modern); Türk Sanatından Burhan Doğançay (Postmodern) ve Nurullah Berk (Modern) vb. eserleri tanıtılarak ait oldukları dönemin (anlayış) özellikleri üzerinde durulur.” kazanımını vermekte zorlandıkları görülmektedir.

Tablo 15. Görsel Sanatlar Dersi 12. Sınıf Kültürel Miras Öğrenme Alanına Ait Kazanımları İşleyemeyen Öğretmenlerin Toplam Sayısı (Değişken), İşlenemeyen Kazanımların Frekans ve Yüzdeleri

	Değişken (n:30)	Frekans	Yüzde
12.2.2. Müzelerde İnceleme ve Uygulama IV	“12.2.2.1.Dünyaca ünlü müzeleri tanır.”	6	20
	“12.2.2.2.Yurt dışındaki müzelerde bulunan kültürel mirasımız tanır. Almanya’da bulunan İslam Eserleri Müzesi ve Bergama Müzesi vb.”	12	40
	“12.2.2.3.Müze ve sanat galerilerinin kültürel bağların kurulmasındaki rolünü açıklar.”	7	23,3
	“12.2.2.4.Müze ve sanat galerileri ile ilgili yazılı ve görsel kaynakları sergiler. Öğrencilerin müze ve sanat galerileri ile ilgili araştırma yapmaları, elde ettikleri bilgilerden yararlanarak müze ve sanat galerilerini tanıtan web sayfası, broşür, okul gazetesi, poster ya da tanıtım sunumları oluşturmaları ve sunmaları sağlanır.”	15	50
	“12.2.2.5.Sanal Müze ziyaretleri yapmaları sağlanır.”	10	33,3

Tablo 15’e göre görsel sanatlar dersi 12. sınıf kültürel miras öğrenme alanına ilişkin katılımcıların %44,7’sinin (f=30) işlemekte zorlandığı kazanımların olduğu görülmüştür. Katılımcıların %55,3’inin (f=37) ise bu öğrenme alanına ilişkin herhangi bir işaretleme yapmadığı gözlenmiştir.

12. sınıf kültürel miras öğrenme alanına ilişkin katılımcıların en çok sorun yaşadığı kazanımlar incelendiğinde; “**Müzelerde İnceleme ve Uygulama IV**” konusunda %50 oranla (f=15) “12.2.2.4.Müze ve sanat galerileri ile ilgili yazılı ve görsel kaynakları sergiler. Öğrencilerin müze ve sanat galerileri ile ilgili araştırma yapmaları, elde ettikleri bilgilerden yararlanarak müze ve sanat galerilerini tanıtan web sayfası, broşür, okul gazetesi, poster ya da tanıtım sunumları oluşturmaları ve sunmaları sağlanır.” kazanımı öne çıkmaktadır. Bulgular incelendiğinde 12. sınıf öğrencilerine sergilemeye ilişkin kazanımı vermekte zorlandıkları görülmektedir.

Tablo 16. Görsel Sanatlar Dersi 12. Sınıf Görsel Sanatlarda Biçimlendirme Öğrenme Alanına Ait Kazanımları İşleyemeyen Öğretmenlerin Toplam Sayısı (Değişken), İşlenemeyen Kazanımların Frekans ve Yüzdeleri

	Değişken (n:67)	Frekans	Yüzde
12.3.1. Desen Çalışmaları IV	“12.3.1.1.Çoklu figür çalışmaları yapar.”	14	33,3
	“12.3.1.2.Kompozisyonlarında nesne mekân-figür ilişkisini kurar.”	12	28,6
12.3.2.Karikatür Sanatı	“12.3.2.1.Karikatürün özelliklerini açıklar.	10	23,8
	Biçimsel özelliklerin yanı sıra ironi, hiciv kavramları üzerinde durulur.”		
	“12.3.2.2.Mizahın kültürümüzdeki yerini örneklerle açıklar.”	8	19
12.3.3.Fotoğraf Sanatı	“12.3.2.3.Verilen bir konuyu mizah anlayışı içinde karikatürize eder.”	12	28,6
	“12.3.3.1.Fotoğrafın oluşum sürecini açıklar.”	7	16,7
	“12.3.3.2.Tarihsel süreç içerisinde fotoğraf sanatında kullanılan araç gereç ve malzemeleri tanır.”	11	26,2

	"12.3.3.3.Fotoğraf sanatının ünlü ustalarını ve eserlerini tanır. Ara Güler, Şakir Eczacıbaşı, Sıtkı Fırat, Naciye Suman, Hannah Collins vb. fotoğraf sanatçıları ve eserleri tanıtılır."	10	23,8
	"12.3.3.4.Fotoğraf sanatı eserlerini sanatın öğeleri, ilkeleri ve içerik açısından analiz eder."	14	33,3
	"12.3.3.5.Kompozisyon kurallarını dikkate alarak fotoğraf çekimi yapar. Öğrencinin ekonomik koşulları dikkate alınarak fotoğraf makinesi, tablet bilgisayar veya cep telefonu gibi teknolojik aletlerle fotoğraf çekimi yapması sağlanır. Dijital fotoğrafçılıkla ilgili açıklamalar yapılır."	7	16,7
12.3.4. Renkli Resim Uygulamaları IV	"12.3.4.1.Soyut ve figüratif resmin farklarını açıklar."	8	19
	"12.3.4.2.Ebru tekniği ile soyut uygulamalar yapar. Öğrencilerin ebru uygulaması yapmaları sağlanarak özellikle soyut ekspresyonizm ile ebru sanatının etkileşimi ve benzerlikleri vurgulanır."	11	26,2
	"12.3.5.1.Yaşadığı çevreden tekstil tasarımına ait motifler gösterir."	8	19
12.3.5. Tekstil Tasarım	"12.3.5.2.Geleneksel Türk motiflerinden esinlenerek özgün tekstil tasarımları yapar."	10	23,8
12.3.6. Endüstri Ürünleri Tasarımı	"12.3.6.1.Sanatsal tasarım ve endüstriyel tasarım arasındaki farkları açıklar."	11	26,2
	"12.3.6.2.Endüstri ürünleri tasarımının özelliklerini açıklar."	10	23,8
	"12.3.6.3.Endüstri ürünleri için özgün bir boyutlu tasarımlar yapar."	15	35,7

Tablo 16'ya göre görsel sanatlar dersi 12. sınıf görsel sanatlarda biçimlendirme öğrenme alanına ilişkin katılımcıların %62,6'sının (f=42) işlemekte zorlandığı kazanımların olduğu görülmüştür. Katılımcıların %34,7'sinin (f=25) ise bu öğrenme alanına ilişkin herhangi bir işaretleme yapmadığı gözlenmiştir.

12. sınıf görsel sanatlarda biçimlendirme öğrenme alanına ilişkin katılımcıların en çok sorun yaşadığı kazanımlar incelendiğinde; **"Desen Çalışmaları IV"** konusunda %28,6 oranla (f=12) *"12.3.1.2.Kompozisyonlarında nesne mekân-figür ilişkisini kurar."* kazanımı; **"Karikatür Sanatı"** konusunda %28,6 oranla (f=12) *"12.3.2.3.Verilen bir konuyu mizah anlayışı içinde karikatürize eder."* kazanımı; **"Fotoğraf Sanatı"** konusunda %33,3 oranla (f=14) *"12.3.3.4.Fotoğraf sanatı eserlerini sanatın öğeleri, ilkeleri ve içerik açısından analiz eder."* kazanımı; **"Renkli Resim Uygulamaları IV"** konusunda %26,2 oranla (f=11) *"12.3.4.2.Ebru tekniği ile soyut uygulamalar yapar. Öğrencilerin ebru uygulaması yapmaları sağlanarak özellikle soyut ekspresyonizm ile ebru sanatının etkileşimi ve benzerlikleri vurgulanır."* kazanımı; **"Tekstil Tasarım"** konusunda %23,8 oranla (f=10) *"12.3.5.2.Geleneksel Türk motiflerinden esinlenerek özgün tekstil tasarımları yapar."* kazanımı ve **"Endüstri Ürünleri Tasarımı"** konusunda %35,7 oranla (f=15) *"12.3.6.3.Endüstri ürünleri için özgün bir boyutlu tasarımlar yapar."* kazanımının verilmekte zorlandığı bulgulanmıştır. 12. sınıfta verilemeyen kazanımlarının tamamının üniversite giriş sınavına bağlı olarak katılımcıların ders işleyememesinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Tablo 17. Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nda Sınıflar Bazında En Çok İşlenemeyen Kazanımın Frekans Değeri

Sınıf	Öğrenme Alanı	Kazanım	f
9. Sınıf	9.1 Sanat Eleştirisi ve Estetik	"9.1.3.5. İncelediği sanat eseri hakkında estetik yargıya varır. Öğrencilerin sanat eseri inceleme aşamalarından dördüncüsü olan "yargı" aşamasına göre eserin hangi kurama (yansıtmacı, dışa vurumcu, biçimci, işlevsel) girdiğini belirtmeleri sağlanır."	25

10. Sınıf	10.1 Sanat Eleştirisi ve Estetik	“10.1.3.4.1950 sonrası Türk resminde bireysel eğilimlerin oluşmasındaki etkenleri açıklar. 1950 öncesinde çok partili sisteme geçiş, 2. Dünya Savaşı’nın sona ermesiyle sanatçı ve eser bağlamında Batıya giriş çıkışların serbest bırakılması gibi etkenlerin, özgür bir ortam oluşturduğu ve sanatçıları bireysel eğilimlere yönlendirdiği vurgulanır.”	17
11. Sınıf	11.3. Görsel Sanatlarda Biçimlendirme	“11.3.3.3. Özgün baskı resim tekniklerini çalışmalarında uygular. Okulun imkânları doğrultusunda ağaç baskı gibi geleneksel baskı tekniklerinin yanı sıra kolay biçimlendirilen çeşitli hazır malzemeler de kullanılabilir.”	22
12. Sınıf	12.1 Sanat Eleştirisi ve Estetik	“12.1.1.2. Modern ve postmodern dönem sanatsal çalışmalar ve sanatçılar hakkında bilgi sahibi olur. a) Bienaller (İstanbul Bienali) b) Batı sanatından Marcel Duchamp, Anish Kapoor (Postmodern) ve Paul Cezanne, Richard Serra’nın (Modern); Türk Sanatından Burhan Doğançay (Postmodern) ve Nurullah Berk (Modern) vb. eserleri tanıtılarak ait oldukları dönemin (anlayış) özellikleri üzerinde durulur.”	24

Tablo 17’ye göre sınıflar bazında en çok “**Sanat Eleştirisi ve Estetik**” öğrenme alanında yani teorik öğretimin yapıldığı alanda zorlukların yaşandığı görülmektedir.

Tablo 18. Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı’nda Sanat Eleştirisi ve Estetik Öğrenme Alanında Sınıflar Bazında En Çok İşlenemeyen Kazanımın Frekans Değeri

Öğrenme alanı	Sınıf	Kazanım	Frekans
Sanat Eleştirisi ve Estetik	9. sınıf	“9.1.3.5. İncelediği sanat eseri hakkında estetik yargıya varır (Öğrencilerin sanat eseri inceleme aşamalarından dördüncüsü olan “yargı” aşamasına göre eserin hangi kurama (yansıtmacı, dışa vurumcu, biçimci, işlevsel) girdiğini belirtmeleri sağlanır).”	25
	10. sınıf	“10.1.3.4. 1950 sonrası Türk resminde bireysel eğilimlerin oluşmasındaki etkenleri açıklar (1950 öncesinde çok partili sisteme geçiş, 2. Dünya Savaşı’nın sona ermesiyle sanatçı ve eser bağlamında Batıya giriş çıkışların serbest bırakılması gibi etkenlerin, özgür bir ortam oluşturduğu ve sanatçıları bireysel eğilimlere yönlendirdiği vurgulanır).”	17
	11. sınıf	“11.1.1.1. Modernizm öncesi Batı resim sanatının gelişimini açıklar a) Gotik dönemin daha çok mimaride gelişme gösterdiği vurgulanır. b) Rönesans dönemi resminin özellikleri üzerinde durulur. Dönemin önde gelen ressamlarından Leonardo da Vinci, Michelangelo ve Raffaello Sanzio’nun eserlerinin incelenmesi sağlanır. c) Barok dönemi resminin özellikleri üzerinde durulur. Dönemin önde gelen ressamlarından Rembrandt, Rubens ve Diego Velazquez’in eserlerinin incelenmesi sağlanır. ç) Neoklasik dönem resminin özellikleri üzerinde durulur. Dönemin en önemli temsilcilerinden Jacques Louis David’in eserlerinin incelenmesi sağlanır. d) Romantizm sanat akımının, bazı kaynaklarda modernizmin başlangıcı bazı kaynaklarda ise modern dönem öncesine ait olduğu belirtilerek kısaca akımın özellikleri üzerinde durulur. Akımın önde gelen temsilcilerinden William Turner’ın eser örneklerine yer verilir.”	21
	12. sınıf	“12.1.1.2. Modern ve postmodern dönem sanatsal çalışmalar ve sanatçılar hakkında bilgi sahibi olur (a) Bienaller (İstanbul Bienali), b) Batı sanatından Marcel Duchamp, Anish Kapoor (Postmodern) ve Paul Cezanne, Richard Serra’nın (Modern); Türk Sanatından Burhan Doğançay (Postmodern) ve Nurullah Berk (Modern) vb. eserleri tanıtılarak ait oldukları dönemin (anlayış) özellikleri üzerinde durulur.”	24

Tablo 18'e göre tüm sınıflar bazında ve tüm öğrenme alanlarında en çok verilemeyen kazanım 9. sınıf kazanımlarından *"İncelediği sanat eseri hakkında estetik yargıya varır. (Öğrencilerin sanat eseri inceleme aşamalarından dördüncüsü olan "yargı" aşamasına göre eserin hangi kurama (yansıtmacı, dışa vurumcu, biçimci, işlevsel) girdiğini belirtmeleri sağlanır)." kazanımının olduğu görülmektedir. Bulgular incelendiğinde 9. sınıf öğrencileri için sanat eserlerini inceleme yönteminin "yargı" aşamasında karar vermelerinin zorlayıcı olduğu düşünülmektedir.*

Tablo 19. Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nda Kültürel Miras Öğrenme Alanında Sınıflar Bazında En Çok İşlenemeyen Kazanımın Frekans Değeri

Öğrenme alanı	Sınıf	Kazanım	Frekans
Kültürel miras	9. sınıf	"9.2.1.3 Müzelerin ve sanat galerilerinin önemini açıklar (Çevresel imkânlar dâhilinde öğrencilerin müzeleri ve sanat galerilerini gezmeleri, imkân olmaması durumunda sınıf ortamında sanal müze ziyaretleri yapılması sağlanır)."	17
	10. sınıf	"10.2.1.2. Ülkemizdeki müzeleri tanır (Anadolu Medeniyetleri Müzesi, Gaziantep ve Hatay Mozaik Müzeleri, İstanbul Modern, Ankara Devlet Resim Heykel Müzesi, Ankara Etnografya Müzesi, İstanbul Arkeoloji Müzesi, İstanbul İslam Sanatları Müzesi ve kendi çevresindeki bir müze hakkında bilgi verilir. Çevre ve okul imkânları uygun ise müze gezileri ve müzede sanatsal çalışmalar yapılması veya sınıf ortamında sanal müze ziyaretleri gerçekleştirilerek uygulama çalışması sağlanır.)"	14
	11. sınıf	"11.2.1.2. Müzelerin eğitimsel işlevlerini analiz eder (a) Müze eğitimin yalnızca müze ziyaretinden ibaret olmadığı vurgulanarak ziyaret öncesinde müze ve müzede sergilenen eserler/koleksiyonlar hakkında bilgi edinmeyi, ziyaret sırasında nesne, eser ve koleksiyonların dikkatle incelenmesini, onlara has özelliklerin belirlenmesini ve benzer nitelikte nesne veya eserlerin üretimine yönelik çalışmaları içeren çeşitli etkinlikler ile ziyaret sonrasında müzede kazanılan bilgi ve tecrübelerin derslerle ve gerçek yaşamla ilişkilendirilmesine yönelik faaliyetleri kapsadığı belirtilir. b) Çevresel imkânlar dâhilinde müze eğitim faaliyetleri düzenlenir ya da sınıf ortamında sanal müze ziyareti yapmaları sağlanır.)"	18
	12. sınıf	"12.2.2.4. Müze ve sanat galerileri ile ilgili yazılı ve görsel kaynakları sergiler (Öğrencilerin müze ve sanat galerileri ile ilgili araştırma yapmaları, elde ettikleri bilgilerden yararlanarak müze ve sanat galerilerini tanıtan web sayfası, broşür, okul gazetesi, poster ya da tanıtım sunumları oluşturmaları ve sunmaları sağlanır)."	15

Tablo 19 incelendiğinde 9., 10. ve 11. sınıflarda, müze gezileri ve müzede sanatsal çalışmalar yapılması veya sınıf ortamında sanal müze ziyaretleri gerçekleştirme konusunda katılımcıların sorun yaşadığı bulgulanmıştır.

Tablo 20. Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nda Görsel Sanatlarda Biçimlendirme Öğrenme Alanında Sınıflar Bazında En Çok İşlenemeyen Kazanımın Frekans Değeri

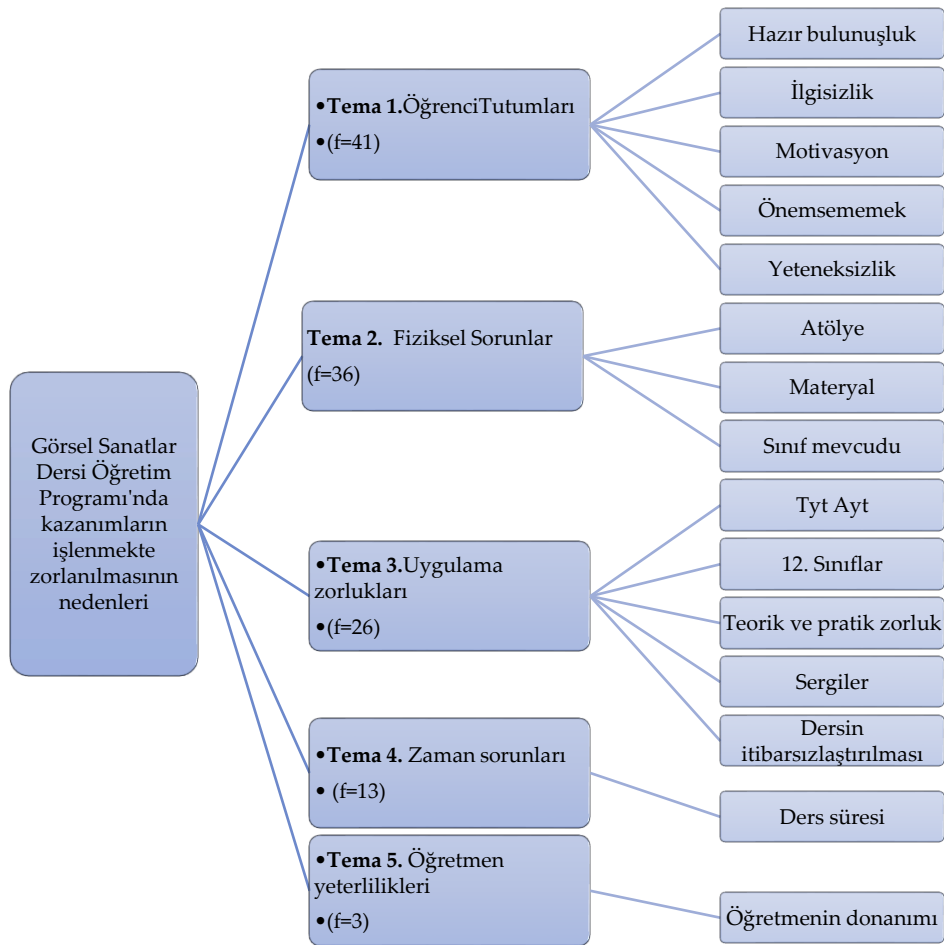
Öğrenme alanı	Sınıf	Kazanım	Frekans
Görsel Sanatlarda Biçimlendirme	9. sınıf	"9.3.4.3. Çalışmalarında tek ve çift kaçıslı perspektifi uygular (Perspektif kurallarına uygun olarak iç ve dış mekân çizimleri yaptırılır)."	14
	10. sınıf	"10.3.3.3. Üç boyutlu çalışmalarında sanatsal düzenleme ilkelerini uygular (Sorumluluk kazanmalarını sağlamak amacıyla öğrencilerin, çalışma bitiminde çevresel temizliklerini kendilerinin yapmaları gerektiği vurgulanır.)"	16

11. sınıf	“11.3.3.3. Özgün baskı resim tekniklerini çalışmalarında uygular (Okulun imkânları doğrultusunda ağaç baskı gibi geleneksel baskı tekniklerinin yanı sıra kolay biçimlendirilen çeşitli hazır malzemeler de kullanılabilir).”	22
12. sınıf	“12.3.6.3. Endüstri ürünleri için özgün boyutlu tasarımlar yapar.”	15

Tablo 20 incelendiğinde, 11. sınıf “**Görsel Sanatlarda Biçimlendirme**” kazanımlarından özgün baskı resim tekniklerini uygulamada katılımcıların sorun yaşadıkları gözlenmiştir.

2. Alt Problem: Anadolu liselerinde görev yapan görsel sanatlar dersi öğretmenleri Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı’nda yer alan kazanımların işlenememesini veya eksik işlenmesinin sebebi olarak neyi görmektedir?

2. alt problem ile katılımcıların Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı’nda veremedikleri ya vermekte zorlandıkları kazanımların olmasının sebeplerini belirlemek hedeflenmiştir. Katılımcıların 2. araştırma sorusunu cevaplamaya yönelik görüşleri beş tema altında toplanmıştır. Şekil 3’te temalar ve kodlar görülmektedir. Her bir temaya ilişkin bulgular ve katılımcıların görüşlerinden bazıları Tablo 21’de sunulmuştur.

Şekil 3. Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı’nda yer alan kazanımların işlenememesinin veya eksik işlenmesinin sebeplerine yönelik tema ve kodlara genel bakış

Tablo 21. Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nda İşleyemediğiniz/İşlemekte Zorlandığınız Kazanımların Olmasının Sebebi Sizce Ne/Neler Olabilir? Sorusuna Verilen Cevapların Analizi

Temalar	Kodlar	Örnek İfade(ler)
Öğrenci tutumları (f=41)	Hazır bulunuşluk (f=6)	"Öğrencilerin hazır bulunuşluklarının yetersiz olması." (Ö. P. D. A., 1.öğr. /st 1). "Hazır bulunuşluk seviyesinin yetersiz olması." (Ö. P. D. A., 28.öğr. /st 69).
	Motivasyon (f=1)	"Sanat eğitiminde motivasyonu düşük öğrencilerle kazanımlar kolay da olsa sıkıntılar olabiliyor." (Ö. P. D. A., 15.öğr. /st 35-36).
	İlgisizlik (f=18)	"Öğrencinin ilgisizliği." (Ö. P. D. A., 11.öğr. /st 23). "Öğrencilerin sanat eseri ve estetik konularına ilgisizliği." (Ö. P. D. A., 35.öğr. /st 87).
	Önemsememek (f=14)	"Akademik derslerin ön planda bulunması ve sanatsal derslerin ikinci plana düşmesi." (Ö. P. D. A., 25.öğr. /st 56-57). "Öğrencilerin, ağırlıklı olarak teorik derslerini ön planda tutmalarından dolayı görsel sanatlar dersini boş ders olarak algılamaları." (Ö. P. D. A., 12.öğr. /st 24-25). "Görsel sanatlar dersine yeterli önemin verilmemesi, dersi sadece dinlenme dersi olarak görmeleri." (Ö. P. D. A., 24.öğr. /st 53-54).
	Yeteneksizlik (f=2)	"Resim yeteneği yoksa bu dersin diğer kazanımlarının da öğrenci tarafından görmezden gelinmesi." (Ö. P. D. A., 1.öğr. /st 2-4). "Öğrenciler sanatı sadece yetenekli kişilerin yapabildiğine inanıyor, eğer yetenekleri yoksa da uzak durmaya çalışıyorlar. Sanatın, insanlara her alanda hayatları boyunca kullanabilecekleri (özgünlük, analitik düşünme, hayatta karşılaştıkları problemlere yaratıcı çözümler bulma gibi) pek çok özellik kazandırdığını kavrayamıyorlar." (Ö. P. D. A., 64.öğr. /st 157-162).
	Atölye (f=21)	"Atölye ortamının yetersiz oluşu." (Ö. P. D. A., 15.öğr. /st 34-35). "Özgün baskıyı profesyonel anlamda yapabilmek için atölye şartları uygun değildir." (Ö. P. D. A., 4.öğr. /st 12).
Fiziksel sorunlar (f=36)	Materyal (Araç-gereç, malzeme vb.) (f=12)	"Özgün baskıyı profesyonel anlamda yapabilmek için atölye şartları uygun değildir." (Ö. P. D. A., 4.öğr. /st 12-13). "Materyal eksikliği..." (Ö. P. D. A., 23.öğr. /st 52). "Öğrencinin görsel sanatlar malzemesine rahatça ulaşamaması." (Ö. P. D. A., 15.öğr. /st 34-35).
	Sınıf mevcudu (f=3)	"Sınıf mevcudunun kalabalıklığı." (Ö. P. D. A., 14.öğr. /st 27). "Sınıfların kalabalık ve atölye ortamının yetersiz oluşu." (Ö. P. D. A., 15.öğr. /st 33). "Sınıf mevcudunun fazla olması (Mesela 40 ve üzeri)." (Ö. P. D. A., 60.öğr. /st 152).
	TYT/AYT (f=5)	"Üniversite hazırlık gibi bir sürecin okul ve aileler tarafından sürekli ön planda tutulması." (Ö. P. D. A., 16.öğr. /st 37-38). "YKS sınav merkezli eğitim sistemi." (Ö. P. D. A., 18.öğr. /st 43).
Uygulama zorlukları (f=26)	12. Sınıflar (f=5)	"12. sınıf kazanımlarını veremiyorum çünkü 12. sınıflarda üniversiteye giriş sınavı nedeniyle ders işleyemiyorum." (Ö. P. D. A., 3.öğr. /st 9-10). "Veremediğim veya zorlandığım kazanım yok ama 12.sınıf öğrencileri sınava hazırlanmak istiyorlar." (Ö. P. D. A., 7.öğr. /st 18-19).
	Teorik ve pratik zorluk (f=11)	"Öğrencilerin teorik açıdan öğrendiğini uygulama esnasında pratiğe dökememesi." (Ö. P. D. A., 59.öğr. /st 149-150). "Batı sanatının sanat tarihi boyutundaki ezber bilgilerin olması öğrencilerin anlama ve öğrenmelerini zorlaştırıyor." (Ö. P. D. A., 46.öğr. /st 108-109). "Üniteler çok ağır, kazanımlar üniversite eğitimi düzeyinde, lise grubu için zorlayıcıdır." (Ö. P. D. A., 51.öğr. /st 118-119).
	Sergiler (f=2)	"Okullar yıl sonunda sergi olsun istiyor. Öğrenciler arasında nadir de olsa teorik konulara ilgi duyan oluyor. Bu konulara çok fazla vakit ayırmak demek yıl sonuna çok fazla iş çıkmaması demek. Bazı kazanımlar uygulamaya yönelik ancak çok fazla teorik konu olduğunu düşünüyorum." (Ö. P. D. A., 27.öğr. /st 63-66). "Sergi hazırlıkları nedeniyle teknik bilgi kısmında zaman yetersiz." (Ö. P. D. A., 42.öğr. /st 101).

	Dersin itibarsızlaştırılma sı (f=3)	“Okul yönetimlerinin tutumu.” (Ö. P. D. A.,18.öğr. /st 42-43). “Görsel sanatlar dersine karşı düşünce ve tutumlar ders işlenişine olumsuz etki eden durumlardan bazılarıdır.” (Ö. P. D. A.,55.öğr. /st 125-126).
Zaman sorunları (f=13)	Ders süresi (f=13)	“Yeterli zaman olmaması sebebiyle bazı kazanımlar ya verilemiyor ya da eksik verilebiliyor.” (Ö. P. D. A., 2.öğr. /st 7-8). “Teorik konular için daha fazla ders saatine ihtiyaç duyuyorum.” (Ö. P. D. A., 3.öğr. /st 10-11). “Zaman yeterli değil, birçok konunun pratik ve hızlı işlenmesi gerekiyor.” (Ö. P. D. A., 14.öğr. /st 27-32).
Öğretmen yeterlilikleri (f=3)	Öğretmenin donanımı (f=3)	“Konuya hâkim olamamak ve nasıl bir öğretim yöntem ve tekniğinin daha uygun olduğunu bilememek. Bunlara ek olarak dijital dünyada yaşarken dijital yeterliliklere sahip olamamak.” (Ö. P. D. A., 6.öğr. /st 15-17). “Öğretmenin donanımı.” (Ö. P. D. A., 39.öğr. /st 93).

Tablo 21’e göre katılımcılar görsel sanatlar dersi kazanımlarını neden veremediklerini açıklamış ve beş temel gerekçe göstermişlerdir. Bu gerekçeler içerisinde ilk sırada **“Öğrenci Tutumları” (f=41)** teması yer almaktadır. Hazır bulunuşluk, motivasyon, ilgisizlik, önemsememek, yeteneksizlik faktörleri bu tema içinde yer almaktadır. İkinci sırada **“Fiziksel Sorunlar (f=36)** teması bulgulanmıştır. Atölye, Materyal (Araç-gereç, malzeme vb.), Sınıf mevcudu gibi konular fiziksel sorunlar çerçevesinde ele alınmaktadır. Üçüncü sırada yer alan **“Uygulama zorlukları” (f=26)** teması; TYT/AYT, 12. sınıflarda derslerin işlenememesi, Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı’nın teorik ve pratikte zorlayıcı olması, yıl sonu sergi zorunlulukları ve dersin itibarsızlaştırılması konularını kapsamaktadır. Dördüncü sırada yer alan **“Ders saatlerinin yetersizliği” (f=13)** teması hem teorik hem de uygulama konularını içeren öğretim programını tam olarak uygulayamamanın nedeni olarak gösterilmiştir. Son sırada **“Öğretmen yeterlilikleri” (f=3)** teması yer almaktadır. Bu tema öğretmenlerin uzmanlık alanları ile ilgili eleştirileri içermektedir.

Tartışma ve Sonuç

1. Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Araştırmanın 1. alt problemi olan “Anadolu liselerinde görev yapan görsel sanatlar dersi öğretmenleri, dersin öğretim programında yer alan kazanımlardan hangilerini işlemekte zorlanmakta veya işleyememektedir?” sorusuna verilen yanıtlardan elde edilen sonuçlar aşağıdaki gibidir.

Katılımcılar Görsel Sanatlar Öğretim Programı’nın daha geniş kapsamlı olması gerektiğini düşünmektedir (Tablo 3 ve 4). Sınıflar bazında en çok **“Sanat Eleştirisi ve Estetik”** öğrenme alanında yani teorik öğretimin yapıldığı alanda zorlukların yaşandığı sonucuna varılmıştır. 9., 10. ve 12. sınıflarda en çok sorun yaşanan öğrenme alanı **“Sanat Eleştirisi ve Estetik”** iken; 11. sınıflarda **“Görsel Sanatlarda Biçimlendirme”** öğrenme alanında sorun yaşandığı görülmüştür (bkz. Tablo 17). Bulgulara göre her sınıf düzeyinde en az üç kazanımın işlenemediği veya işlenmekte zorlanıldığı görülmüştür (bkz. Tablo 5-17).

Tüm sınıflar bazında ve tüm öğrenme alanlarında en çok verilemeyen kazanımın, 9. sınıf **“Sanat Eleştirisi ve Estetik”** öğrenme alanında *“İncelediği sanat eseri hakkında estetik yargıya varır. (Öğrencilerin sanat eseri inceleme aşamalarından dördüncüsü olan “yargı” aşamasına göre eserin hangi kurama (yansıtmacı, dışa vurumcu, biçimci, işlevsel) girdiğini belirtmeleri sağlanır).”* kazanımının olduğu görülmektedir. Dolayısıyla 9. sınıf öğrencileri için sanat eserlerini inceleme yönteminin “yargı” aşamasında karar vermelerinin zorlayıcı olduğunu sonucuna varılmaktadır (bkz. Tablo 18).

Katılımcıların, **“Kültürel Miras”** öğrenme alanında 9., 10., 11. ve 12. sınıflarda, müze gezileri ve müzede sanatsal çalışmalar yapılması veya sınıf ortamında sanal müze ziyaretleri gerçekleştirme konusunda sorun yaşadığı görülmüştür. Katılımcıların en çok zorlandığı kazanımın 11. sınıf kültürel miras öğrenme alanında *“Müzelerin eğitimsel işlevlerini analiz eder (a) Müze eğitimin yalnızca müze ziyaretinden ibaret olmadığı vurgulanarak ziyaret öncesinde müze ve müzede sergilenen eserler/koleksiyonlar hakkında bilgi edinmeyi, ziyaret sırasında nesne, eser ve koleksiyonların dikkatle incelenmesini, onlara has özelliklerin belirlenmesini ve benzer nitelikte nesne veya eserlerin üretimine yönelik çalışmaları içeren çeşitli etkinlikler ile ziyaret sonrasında müzede kazanılan bilgi ve tecrübelerin derslerle ve gerçek yaşamla ilişkilendirilmesine yönelik faaliyetleri kapsadığı belirtilir. b) Çevresel imkânlar dâhilinde müze eğitim faaliyetleri düzenlenir ya da sınıf ortamında sanal müze ziyareti yapmaları sağlanır.”* olduğu görülmektedir. Kasım ve Öztürk (2023), kılavuz kitapta yer alan kültürel miras konularından müze ve ören yeri gibi yerlere düzenlenmesi gereken etkinliklere ders saati açısından uygun olmadığını, müze ziyaretlerinin ders saatleri içinde değil bir güne sığdırarak proje kapsamında yapılması gerektiğini ifade etmektedir. Ayrıca okul idarelerinin gezilere sıcak bakmaması sorumluluk almak istememeleri de müze ziyaretleri konusunda görsel sanatlar öğretmenlerinin işini güçleştiren nedenler arasındadır (Kasım ve Öztürk, 2023). Dolayısıyla katılımcıların en çok 11. sınıf kültürel miras öğrenme alanında müze ziyaretlerinin yapılması konusunda zorlandıkları sonucuna varılmıştır (bkz. Tablo 19).

Katılımcıların **“Görsel Sanatlarda Biçimlendirme”** öğrenme alanında en çok zorlandığı kazanımın *“Özgün baskı resim tekniklerini çalışmalarında uygulayarak (Okulun imkânları doğrultusunda ağaç baskı gibi geleneksel baskı tekniklerinin yanı sıra kolay biçimlendirilen çeşitli hazır malzemeler de kullanılabilir).”* olduğu görülmektedir. 11. sınıf kazanımlarından özgün baskı resim tekniklerini uygulama, katılımcıların en fazla sorun yaşadığı kazanım olmaktadır. Bu durumun araç-gereç, güvenlik önlemleri, malzeme ve ortam ile ilgili yetersizliklerden kaynaklandığı düşünülmektedir.

2. Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Araştırmanın 2. alt problemi olan “Anadolu liselerinde görev yapan görsel sanatlar dersi öğretmenleri ders öğretim programında yer alan kazanımların işlenememesini veya eksik işlenmesinin sebebi olarak neyi görmektedir?” sorusuna verilen yanıtların analizine göre katılımcılar görsel sanatlar dersi kazanımlarını neden veremediklerini beş temel gerekçe ile açıklamıştır. Bu gerekçeler içerisinde

“Öğrenci Tutumları”nın en etkili faktör olduğu sonucuna varılmıştır. Öğrencilerin olumsuz tutumları (hazır bulunuşluğun olmayışı, motivasyon eksikliği, ilgisizlik, önemsememek, yeteneksizlik) tüm öğrenme alanlarında kazanımların işlenişini etkileyebilecek önemli sorunlardandır. Yazar, Aslan ve Şener (2014), sanat eğitimine duyulan ilgisizliğin nedenlerini araştırmış, %84 oranında öğrenci kaynaklı sebepler olduğu sonucuna varmıştır. Bu sonuç araştırmamızı desteklemektedir. Müzik ve görsel sanatlar gibi sanat derslerinden merkezi sınavlarda soru çıkmamasının öğrencilerin ilgi ve yeteneklerinin körelmesine neden olduğu düşünülmektedir. Ayrıca üniversiteye giriş sınavlarında sanatla ilgili soru olmayışı %96, eğitim sistemindeki eksiklikler %92, ailelerin dersi önemsememesi %96, “Sanat dersleri olmasa da olur” mantığı %92 ve sosyo-kültürel sebepler %88 oranında ilgisizliğin nedenleri olarak gösterilmiştir (Yazar vd., 2014). Katılımcılar **görsel sanatlar dersinin önemsenmemesini** %20 oranında kazanımları işlemede engel olarak görmektedir. Dersin yeterince önemsenmediği ve ders saatinin yetersiz olduğu (Aslan, 2016; Balkaş, 2020; Kahraman, 2007; Kırıçoğlu, 2019) konusundaki çalışmalara alanyazında rastlanmaktadır. Balkaş’ın (2020) araştırmasına göre sınav sistemine dayalı eğitim sisteminde sayısal ve sözel derslerden dolayı sanat eğitiminin önemsiz görülmesinin, müfredatın yoğunluğuna kıyasla sanat derslerinin ders saati sayısının azlığı gibi etkenlerin Görsel sanatlar dersine bakışını olumsuz etkilediğini ortaya koymaktadır. **Görsel sanatlar dersinin yetenek dersi olduğunun düşünülmesi** katılımcıların %2,9’u tarafından kazanımların işlenememe sebebi olarak görülmektedir. Görsel sanatlar eğitiminin bir hobi ve sadece yeteneği olanlara yönelik bir eğitim olduğu algısı yerleşmiştir (Aslan, 2016). Sanatı ikinci plana atan, kalıtsal olarak varlığına inanılan “yetenek” kavramının fen ya da matematik dersi için de söz konusu olabileceği hiç düşünülmemektedir. Sanat görme, anlama, deneyim ve yaratma süreci olarak bu alanda yeteneği sınırlı olan öğrenciler için de önemli bir derstir (Kırıçoğlu, 2019). Görsel sanatlar eğitime yönelik geçmişten günümüze aktarılan yanlış algılar ve buna yönelik oluşturulan kültür ülkemiz açısından zamanın çok gerisinde kalmıştır (Aslan, 2016). Dolayısıyla öğrencilerdeki yetenek dersi algısının iyileştirilmesi ve görsel sanatlar dersinin bilişsel boyutunun da son derece önemli olduğunun farkındalığının artırılması önemli görülmektedir.

Görsel sanatlar dersi kazanımlarının verilememesinin en önemli ikinci nedeninin; atölye, materyal (araç-gereç, malzeme vb.), sınıf mevcudu gibi konuların irdelendiği **“Fiziksel Sorunlar”** olduğu sonucuna varılmıştır. “Görsel Sanatlarda Biçimlendirme” öğrenme alanında işlenemeyen veya işlenmekte zorlanan kazanımlar sınıf bazında incelendiğinde (Tablo 20) “Özgün baskı resim teknikleri” konusunun işlenemeyen konular içerisinde ilk sırada olduğu görülmüştür. Katılımcıların atölye ve materyal konusundaki yetersizliklerden dolayı uygulama ağırlıklı konuları işleyemedikleri düşünülmekte dolayısıyla bulgular örtüşmektedir. Öğretmenlerin bir kısmı Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı’nın dışsal etmenler nedeniyle farklı koşullardaki okul ve öğrenci profilinde

uygulanmasının zor olduğunu belirterek süre yetersizliği, atölye yokluğu, materyal eksikliği ve öğrenci güdülenmişlik seviyesinin düşüklüğü gibi nedenlere dikkat çekmiştir (Göktaş, 2023). Çakmak ve Türkcan'ın (2019) araştırmasına göre katılımcı öğretmenler sanat derslerinde araç-gereçlerin temininde zorlandıklarını, atölye ortamı ve ders saati gibi nedenlerden dolayı farklı araç-gereçlerden yararlanamadıklarını ifade etmiştir. Güvenç (2005), Ertürk (2011), Adıgüzel ve Tomsur (2010), Aşlıoğlu (2012), Tan (2016), Aslan (2016) ve Balkaş'ın (2020) araştırmalarında sanat eğitiminde fiziki mekân veya atölye/derslik sorunu ve malzeme eksikliği öne çıkmaktadır. Ayrıca araç-gereç yetersizliği %96, atölyelerin olmayışı %100, ailelerin ekonomik durumunun yetersizliği %88 oranında sanat derslerine olan ilgisizliğin nedenleri arasında gösterilmektedir (Yazar vd., 2014). Bu araştırmaların sonuçları bulgularımızı destekler niteliktedir. Yapılan araştırmaların zaman dilimine dikkat edildiğinde bu sorunun kronik bir hale geldiğini söylemek mümkün görünmektedir.

Kazanımların işlenememesinin nedenlerinden üçüncüsünün **“Uygulama zorlukları”** olduğu sonucuna varılmıştır. **“Uygulama zorlukları”** Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nın uygulanmasında karşılaşılan zorlukları; TYT/AYT, 12. sınıflarda derslerin işlenememesi, Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nın teorik ve pratikte zorlayıcı olması, yıl sonu sergi zorunlulukları ve dersin itibarsızlaştırılması çerçevesinde ele almaktadır. Katılımcıların %7,4'ü 12. sınıflarda ders işleyemediklerini ifade etmiştir. Ancak bu tema ile öğretim programından bağımsız olarak kazanımların işlenememesi dikkat çekmektedir. **“Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nın teorik ve pratikte zorlayıcı olması”** katılımcıların %16,4'ü tarafından kazanımların işlenememe sebebi olarak görülmektedir. Katılımcılar hem öğrencilerin bazı kazanımları teorik ve pratikte uygulamada zorlandıklarını hem de Görsel Sanatlar Öğretim Programı'nın daha geniş kapsamlı olması gerektiği ifade etmiştir (Tablo 3 ve 4). Bu durum öğrenciyi zorlayıcı kazanımların tespit edilmesi gerektiğini ve bu kazanımların uygulanabilirliğin artırılması konusunda kapsamlı çalışmalara ihtiyaç duyulduğunu düşündürmektedir. **Dersin itibarsızlaştırılması”** %4,4 konusu katılımcıların ifade ettiği bir başka sorundur. Sanat dersleri; öğrenci tarafından hiçbir görev yerine getirilmese bile tam not alınabilen dersler olarak kabullenilebilmektedir (Aslan, 2016). Balkaş (2020), okulun başarısı adına idarecilerin öğretmenlere sanatsal içerikli derslerde bol not verilmesini telkin etmesi, öğrenci ve velilerin de bu yönde beklenti içerisinde olmaları öğretmenlerin bu derslere yönelik itibarsızlaştırma eyleminin bir parçası oldukları sonucunu ortaya koymaktadır. Sanat eğitimi bir disiplin alanı olmaktan çok bir boş zaman uğraşı ve çocukların rahatlayabileceği bir etkinlikler bütünü olarak düşünülmektedir. Çevrenin sanat eğitime yaklaşımındaki dar görüşlülük dersin konumunu olumsuz yönde etkilemektedir (Kırışoğlu, 2019). Oysaki sanat eğitimi süreç odaklı olduğu için uzak hedefleri kapsayan bir alandır. Uzun vadede bireyde kalıcı davranış değişikliği sağlanmaktadır. Ders ile ilgili öğrencinin, velinin ve idarenin bu olumsuz yaklaşımı sebebiyle öğretim programının uygulanamadığı düşünülmektedir. Bu

durum sanat yoluyla eğitim konusunda daha ciddi eğitim politikaların güdülmesi gerektiğini düşündürmektedir. Daha kalıcı çözümler sağlanması halinde, estetik algısı güçlü bireylerin toplumsal iyileşmeye ve kalkınmaya katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Hem teorik hem de uygulama konularını içeren öğretim programını tam olarak uygulayamamanın önündeki bir diğer engelin **“Ders saatlerinin yetersizliği”** olduğu sonucuna varılmıştır. Görsel sanatlar Dersi Öğretim Programı’nda sınıflar bazında en çok verilmeyen/ verilmekte zorlanılan kazanımlar Tablo 17’de verilmiştir. Buna göre 9, 10 ve 12. sınıfların en çok verilmekte zorlanılan kazanımlarının teorik konuları kapsadığı görülmektedir. Bu durum katılımcıların ders saatlerinin yetersiz olmasından kaynaklı olarak uygulama konularına ağırlık verdiğini ve teorik konuları ise işleyemediklerini düşündürmektedir. Alanyazında ders saatlerinin yetersizliği ile ilgili çeşitli araştırmalara rastlanmaktadır (Aslan, 2016; Bahadır ve Berkant, 2022; Kasım ve Öztürk, 2023; Yazar vd., 2014). Bahadır ve Berkant’ın (2022) araştırmasına göre görsel sanatlar öğretmenlerinin bazıları ders süresinin ortaokullarda bir saat ve liselerde iki saat ile sınırlandırılması nedeniyle; öğretmenlerden bazıları MEB’in sınav odaklı bir politika izlemesi nedeniyle; bazıları ise meslek liselerinde yeni düzenleme ile görsel sanatlar dersini seçme yetkisinin öğrencilere bırakılması nedeniyle MEB’in bu derse yönelik stratejilerini olumsuz bulduklarını belirtmişlerdir. Seçmeli ders kapsamına giren görsel sanatlar dersi atölye imkânlarının sınırlılığı, malzeme temini gibi ekonomik sebeplerle öğrenci tarafından seçilmemektedir. Ayrıca ders saatinin yetersizliği %100, okul idaresi kaynaklı sebepler %76 oranında sanat derslerine ilgisizliğin de nedenleri arasındadır (Yazar vd., 2014). Öğretim programlarının ders saatlerinin yetersizliğinden dolayı gereğince uygulanamaması görsel sanatlar eğitimi sürecini aksatan durumlar yaratabileceği düşünülmektedir.

Öğretim programını uygularken karşılaştıkları zorlukların nedenlerinden sonuncusunun **“Öğretmen yeterlilikleri”** olduğu sonucuna varılmıştır. İngiliz sanatçı Reynolds sanat eğitimcilerini şöyle tanımlamıştır; “Sanatın herhangi bir dalında öğretim yapanlar, sanatı düşündürerek öğretmekten sorumludurlar. Sanatın el becerisi kadar us işlemlerini içerdiğinin bilincinde olarak bu öğretimi yapmalıdırlar.” Görsel sanatlar eğitimi tam anlamıyla verebilmek için bu alanda iyi yetişmiş uzman öğretmenlerin yerini tutabilecek herhangi bir faktörün olmadığı düşünülmektedir (Kırıçoğlu, 2019). Balkaş’ın (2020) araştırmasına göre öğretmenlerin akademik bilgi eksikliği, teknolojiyi kullanmamaları, yenilikleri takip etmeme ve öğrencilere aktar(a)mama gibi sorunlar bulunmaktadır. Görsel sanatlar eğitimi ile ilgili olarak öğretmenlerden kaynaklanan bir başka sorun ise, tavizkar tutum ve dersin önemini azaltmaya dönük davranışların bulunmasıdır. Dolayısıyla öğretim programının en önemli bileşeni sanat eğitimcilerinin çok iyi yetiştirilmesi, alanına hâkim, pedagojik yöntem ve yaklaşımları gereğince uygulayabilen ve yeni gelişmelere açık olması gerekmektedir.

Öneriler

Görsel Sanatlar Öğretim Programı'nın alan öğretmenleri tarafından uygulanabilirliğinin incelendiği bu araştırmada bulgular göz önünde bulundurularak geliştirilen öneriler şunlardır:

- Fiziksel ortamların düzenlenerek her okulda en az bir görsel sanatlar eğitimi dersliğinin olmasının Millî Eğitim Bakanlığı tarafından okullarda zorunlu hale getirilmesi önerilmektedir.
- Çağın gereklerinden biri olan teknolojinin sanat derslerinde bir araç olarak kullanılması ve sürdürülebilirlik, üretken yapay zekânın kullanımı gibi güncel yaklaşım ve yöntemlerin programa dâhil edilmesi önerilmektedir.
- Sanat alanında kullanılan temel sanat malzemelerinin Millî Eğitim Bakanlığı tarafından desteklenmesi, sanat malzemelerinin okullara indirimli satılması ve asgari düzeyde bile olsa sağlanması gerektiği önerilmektedir.
- Alan öğretmenlerinin mesleki yenilikleri takip edebilmesi için hizmet içi eğitime alınması ve gelişmelerin paylaşıldığı bilimsel ortamlara yüz yüze ya da çevrim içi katılımlarının sağlanmasının gerekli olduğu düşünülmektedir.
- Teorik ve uygulama konularını içeren öğretim programını tam olarak uygulayabilmek için ders saatlerinin arttırılması önerilmektedir.
- Müze ziyaretlerinin bir takvime bağlı olarak düzenli ve zorunlu olarak yapılması önerilmektedir. Sanal müze ziyaretlerinin daha ulaşılabilir olması nedeniyle okullarda gerekli donanımın sağlanması önerilmektedir.
- Öğretmen kılavuz kitabı ve öğrenci ders kitabının güncel bir nitelikte yazılması önerilmektedir.

Kaynaklar

- Adıgüzel, A. & Tosmur, N. (2010). Sınıf öğretmenlerinin görsel sanatlar dersi öğretiminde karşılaştıkları sorunlar. *Education Sciences*, 5(4), 1677-1689.
- Akşahin, N. (2022). 2006 yılı Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı (1-8) ile 2018 yılı Görsel Sanatlar Dersi (1-8) Programı'nın karşılaştırılması. (Yüksek Lisans Tezi). <http://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Aslan, H. (2016). Sanat eğitiminde kamusal algı, kamusal diyalektik. *Milli Eğitim Dergisi*, 45(209), 190-207.
- Aşılioğlu, E. (2012). İlköğretim ikinci kademe görsel sanatlar dersi programının sanat eğitimi ilkelerinin incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(11), 231-240.
- Bahadır, S. & Berkant, H. G. (2022). Yaratıcılığı keşfediyor ya da öldürüyor muyuz? Görsel sanatlar dersi öğretmenlerinin bakışından bir değerlendirme. *Eğitim Yansımaları*, 6(2), 107-129.

- Balkaş, G. (2020). *Çocuk ve sanat ilişkisi üzerine bir inceleme*. (Yüksek Lisans Tezi). <http://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Büyükoztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2019). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Çağlayan, E. & Kıratlı, A. D. (2017). Resim bölümlerinde uygulanan eğitim programları hakkında öğretim elemanı görüşleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32(4), 780-793.
- Çakmak, N. & Türkcan, B. (2019). Değişmeyen algılar, değişmeyen sorunlar: Öğrenci-öğretmen-veli bağlamında ilköğretim görsel sanatlar dersi. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 7(2), 768-791. <https://doi.org/10.14689/issn.2148-2624.1.7c.2s.13m>
- Çelik, F. (2006). Türk eğitim sisteminde hedefler ve hedef belirlemede yeni yönelimler. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Burdur Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(7), 1-15.
- Çoban, A. & Erkuzu, D. (2018). Türk eğitim sisteminde görsel sanatlar dersi öğretim programlarının değerlendirilmesi. *The Journal of Social Sciences*, 25(25), 275-294.
- Demirel, Ö. & Kaya, Z. (2012). Eğitim ile ilgili temel kavramlar. Ö. Demirel & Z. Kaya (Ed.). *Eğitim bilimine giriş* içinde. Ankara: Pegem Akademi.
- Denzin, N. K. (1978). Problems in analyzing elements of mass culture: Notes on the popular song and other artistic productions. *American Journal of Sociology*, 75(6), 1035-1038. <https://doi.org/10.1086/224853>
- Eisner, E. W. (1994). *Conception and representation*. New York: Teachers College.
- Ertürk, M. (2011). *İlköğretim II. kademe görsel sanatlar eğitimi dersi öğretim programının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). <http://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Göktaş, İ. (2023). *Görsel Sanatlar Öğretim Programı'nda estetik duyarlılık alan becerisinin kazandırılma sürecinin öğretmen görüşleri temelinde değerlendirilmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). <http://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Güvenç, E. (2005). *İlköğretim birinci basamağı çocuk resimlerinde renk kullanımında okul, aile ve kültürel etkilerin araştırılması*. (Yüksek Lisans Tezi). <http://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Kahraman, A. D. (2007). *Sınıf öğretmenlerinin görsel sanatlar dersi programının uygulanmasında karşılaşılan sorunlara ilişkin görüşleri ve çözüm önerileri*. (Yüksek Lisans Tezi). <http://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Karıp, F. (2019). Görsel sanatlar dersi ortaöğretim kazanımlarının yenilenmiş Bloom taksonomisine göre değerlendirilmesi. *Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 185-206. <https://doi.org/10.31463/aicusbed.581301>

- Kasım, K. & Öztürk, M. S. (2023). Görsel sanatlar dersinde kültürel miras eğitiminin verilmesine yönelik öğretmen görüşleri. *Bilim Eğitim Sanat ve Teknoloji Dergisi*, 7(2), 143-176.
- Kırıışoğlu, O. T. (2015). *Sanat, kültür ve yaratıcılık*. Ankara: Pegem Akademi.
- Kırıışoğlu, O. T. (2019). *Sanatta eğitim- görmek, anlamak, yaratmak*. Ankara: Ütopya.
- Marsh, C. J. (1997). *Perspectives: Key concepts for understanding curriculum*. London and Washington, DC: The Falmer.
- MEB. (2018). *Görsel Sanatlar Dersi (9, 10, 11 ve 12. Sınıflar) Öğretim Programı*. <https://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=339> sayfasından erişilmiştir.
- Özsoy, V. (2015) *Görsel sanatlar eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Pratt, D. (1994). *Curriculum planning: A handbook for professionals*. Fort Worth: Harcourt Brace College.
- Su, S. W. (2012). The various concepts of curriculum and the factors involved in curricula-making. *Journal of Language Teaching and Research*, 3(1), 153-158.
- Şener, M., Odabaş, M., Işık, M., Güzel-Akputat, A., Kuzeyhan, H., Yiğit, M., & Uğurlu, T. (2023). Ortaokul 8. sınıf fen bilimleri dersi öğretim programının öğretmen görüşleri bağlamında incelenmesi. *Uluslararası Eğitime Özgün Bakış Dergisi*, 1(1), 13-29.
- Tan, A. (2006). *İlköğretim II. Kademe öğrencilerinin resim-iş dersine yönelik tutumları ile akademik başarıları arasındaki ilişkiler*. (Yüksek Lisans Tezi). <http://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Ünsal, İ. & Bakar, E. (2022). Fen bilimleri dersi öğretim programı ve fen bilimleri ders kitaplarında STEM eğitim yaklaşımının yeri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(2), 623-647.
- Ünver, E. (2002). *Sanat eğitimi*. Ankara: Nobel.
- Yazar, T., Aslan, T., & Şener, S., (2014). Sanat eğitimi sorunu olarak ülkemizde ilk ve orta öğretim kurumlarında sanat eğitimine olan ilgisizlik sebepleri. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33(2), 593-605. <https://doi.org/10.7822/omuefd.33.2.18>
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Yurdakal, I. H. (2019). 2018 Görsel Sanatlar Öğretim Programı'ndaki kazanımların uygulanabilirliğinin incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 48(223), 231-244.

Extended Summary

In this research, it was tried to determine the applicability of the Visual Arts Course Curriculum (learning outcomes that are difficult to implement) implemented in Anatolian high schools. With the Visual Arts Course Curriculum, it is aimed to raise students as individuals who have learned, produced and watched art in line with the universal values, adopted the cultural values of their own society, respected the cultural values of different societies, and understood and given meaning to art in their

future lives. The perspective of the curriculum is to provide an initiative that is up-to-date, open to development, and capable of providing life skills. The sum of the principles that form the perspective of the curriculum has been determined as values. In this regard, the basis is to raise individuals who are spiritually, physically and cognitively developed. With the Visual Arts Course High School Curriculum updated in 2018, a new structure has been created. Three learning areas have been determined for 9th, 10th, 11th and 12th grade learning outcomes: Art Criticism and Aesthetics, Cultural Heritage and Formation in Visual Arts. Theoretical information and practical studies are included based on three learning areas. While preparing the annual plan within the scope of learning areas, it is aimed to use each learning outcome at least once at each grade level in the curriculum and to provide richness of learning outcomes by combining learning areas. In order to support creative personality traits, it is beneficial for each learning step to complement the next and to consider the outcomes within this framework. A qualified art education follows a process parallel to the adequacy of the curriculum. Art education is a lifelong process that covers the individual in all its aspects, enables them to think originatively and critically, and develops their creativity. Especially in school age, students' aesthetic taste and perception levels develop rapidly. It is known that young people who are on their way to becoming individuals in high school need visual arts teachers who are conscious and follow the times, who apply the curriculum in every aspect. Since art is a concept and phenomenon that cannot be isolated from social life, and since the culture and civilization level of societies is measured by the artists and works of art they produce, art education should not be formalized. It is necessary to question in education. Therefore, in this research, the applicability of the Visual Arts course curriculum was examined based on the opinions of branch teachers. In the research, the learning outcomes of the Visual Arts Course Curriculum that can and cannot be transferred to the students and which makes the implementation of the curriculum difficult are evaluated by branch teachers. The study group of this research consisted of 67 Visual Arts teachers working in secondary education institutions. Criterion sampling method, one of the accessible, purposeful sampling methods, was used in the research. The data collection tool of this research was the "Visual Arts Education Course Curriculum Evaluation Survey" organized online. This research was conducted using an online data collection tool consisting of 9th, 10th, 11th and 12th grade learning outcomes and including open-ended questions. This study, which investigates the applicability of the Visual Arts course curriculum implemented in Anatolian high schools by branch teachers, seeks answers to two research questions. 1. Which of the learning outcomes in the Visual Arts course curriculum do Visual Arts teachers working in Anatolian High Schools have difficulty in implementing or cannot handle? 2. What do Visual Arts teachers working in Anatolian High Schools see as the reason why the learning outcomes in the Visual Arts course curriculum cannot be covered or are covered incompletely? Answers to questions regarding these two sub-problems were

sought. The data obtained from the survey was interpreted in terms of percentages. Open-ended questions were analyzed with content analysis. Participants considered that the Visual Arts Education curriculum should be more comprehensive (Tables 3 and 4). On the basis of classes, it was seen that the most difficulties were experienced in the field of learning "Art Criticism and Aesthetics", that is, in the field where theoretical teaching was carried out (see Table 17). The most common learning outcome that cannot be given in all classes and in all learning areas was the 9th Grade Art Criticism and Aesthetics outcome, which was "Makes an aesthetic judgment about the work of art he examines." (According to the "judgment" stage, which is the fourth stage of examining a work of art, students are asked to indicate which theory (reflective, expressionist, formalist, functional) the work falls into.). When the findings were examined, it was thought that it was challenging for 9th grade students to make decisions at the "judgment" stage of the method of examining works of art (see Table 18). When the findings were examined, it was found that the participants in the 9th, 10th and 11th grades had problems with museum trips and artistic works in the museum or virtual museum visits in the classroom environment. Therefore, it can be said that they have difficulty in making museum visits in the Cultural Heritage Learning Area (see Table 19). It was observed that the participants had problems in applying original printmaking techniques, one of the 11th Grade "Formatting in Visual Arts" achievements. It is thought that this situation is due to inadequacies in equipment, materials and environment. When the most difficult learning outcomes in the 9th, 10th and 12th grades in the same learning field were examined, it was seen that the material need was minimal (see Table 20). Visual Arts teachers working in Anatolian High Schools explained why the learning outcomes in the Visual Arts course curriculum cannot be covered or were covered incompletely. What do they see? The results regarding the question were as follows. According to Table 21, the participants explained why they could not achieve the outcomes of the Visual arts course and gave five main reasons. Among these reasons, it was concluded that "Student Attitudes" was the most effective factor. Negative attitudes of students (lack of readiness, lack of motivation, indifference, disregard, incompetence) were seen important problems that could affect the covering of learning outcomes in all learning areas. For the second most important reason why visual arts course learning outcomes cannot be given, it was concluded that there were "Physical Problems" in which issues such as workshop, materials (tools, equipment, etc.), class size were examined. When the outcomes that could not be covered or had difficulty in being covered in the "Formatting in Visual Arts" learning area were examined on a class basis (Table 20), it was seen that the subject of "Original printmaking techniques" was in the first place among the subjects that could not be covered. It was concluded that the third reason why the learning outcomes could not be covered was "Implementation difficulties". "Implementation difficulties" referred to the difficulties encountered in the implementation of the Visual Arts Course Curriculum such as TYT/AYT making difficult to teach courses in 12th grades,

the Visual Arts Course Curriculum being challenging in theory and practice, end-of-year exhibition obligations, and the discrediting of the course. It was concluded that another obstacle to fully implementing the curriculum, which included both theoretical and practical subjects, was "insufficient course hours". When the learning outcomes that were most not covered/difficult to be covered on a grade basis in the visual arts course curriculum (Table 17) were examined, it was seen that the prominent learning outcomes of the 9th, 10th and 12th grades were theoretical subjects. It was concluded that the last reason for the difficulties they encountered while implementing the curriculum was "Teacher competencies". Another problem arising from teachers regarding art education was the presence of compromising attitudes and behaviors aimed at reducing the importance of the lesson. Therefore, art educators, who are the most important component of the curriculum must be trained very well. It is thought that the findings and results of this research will help branch experts in improving the Visual Arts Course Curriculum.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı

Bu araştırmanın planlanması, yürütülmesi ve yazılı hale getirilmesinde araştırmacılar eşit oranda katkı sağlamıştır.

Destek ve Teşekkür Beyanı

Bu araştırmada ortaöğretimde görev yapan görsel sanatlar dersi öğretmenlerine desteklerinden dolayı teşekkürlerimizi sunarız.

Çatışma Beyanı

Araştırmacıların, araştırma ile ilgili diğer kişi ve kurumlarla herhangi bir kişisel ve finansal çıkar çatışması yoktur.

Etik Kurul Beyanı

Bu araştırma, Gazi Üniversitesi Etik Komisyonunun 26.05.2023 tarih ve E-77082166-604.01.02-663184 sayılı onayı ile yürütülmüştür.